МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет податкової справи, обліку та аудиту
Кафедра економічної політики, маркетингу та бізнес-аналітики

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему «**Обліково-аналітичне забезпечення управління запасами суб'єкта господарювання**»

здобувача вищої освіти **II** курсу, групи **ОМУ-23-1**,
спеціальності 071 «**Облік і оподаткування**»,
освітня програма «**Управлінський облік та бізнес-аналітика**»

підпис — **Орлова Микити Олександровича**

Науковий керівник:
підпис — **Паянок Тетяна Миколаївна**
кандидат економічних наук, доцент

Керівник освітньо-професійної програми:
підпис — **Мискін Юрій Ігорович**
доктор економічних наук, доцент

Допущено до захисту за рішенням кафедри економічної політики, маркетингу та бізнес-аналітики, протокол від «07» січня 2025 р. № 1

підпис — **Паянок Тетяна Миколаївна**
кандидат економічних наук, доцент

Ірпінь – 2025

Реєстрація № 12 (номер) 07.01.25 (дата) Кравчук А.О (підпис фахівця кафедри)

Результат перевірки до захисту (до захисту, на доопрацювання) 07.01.25 (дата) Панюк Т.І (ініціали, прізвище наукового керівника)

Результат захисту 73 (оцінка) 14.02.2025 (дата захисту)

Голова комісії (підпис) В.К. Савчук (ініціали, прізвище)

Члени комісії (підпис) Ю.І. Мисюк (ініціали, прізвище)

(підпис) В.М. Гураєвський (ініціали, прізвище)

(підпис) Т.І. Панюк (ініціали, прізвище)

БЛАНК ОЦІНЮВАННЯ ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, П.І.П.: керівника, голови комісії членів комісії, секретаря, (підписи)
ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ КЕРІВНИКОМ ТА РЕЦЕНЗЕНТОМ				
1. Зміст випускної роботи (якість теоретичного матеріалу, його зв'язок з практичним, вміння представляти матеріал в логічній послідовності, наявність висновків та пропозицій)	від 0 до 30	23		
2. Дотримання вимог щодо оформлення	від 0 до 10	5		
3. Вчасне виконання роботи на всіх етапах у встановлені кафедрою терміни	від 0 до 5	5		
4. Рецензент	від 0 до 5	4		
РАЗОМ БАЛІВ	**від 0 до 50**	37		
ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ				
1. Доповідь	від 0 до 10	10		В.К. Савгук
2. Роздатковий матеріал	від 0 до 5	5		Ю.І. Мисків
3. Знання теоретичного та практичного матеріалу, вміння відповідати на запитання	від 0 до 25	21		В.М. Краєвський
4. Апробація (участь у конференціях)	від 0 до 10	0		Н.М. Яцишин
РАЗОМ БАЛІВ	**від 0 до 50**	36		Я.О. Осьпенко
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	**від 0 до 100**	73		

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТА ШКАЛИ ЄКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	Дата	П.І.П.: голови, членів комісії, секретаря, (підпис)
73	C	4	4.02.2025	Савгук В.К. Мисків Ю.І. Краєвський В.М. Яцишин Н.М. Осьпенко Я.О.

Правила переведення оцінок до національної шкали та шкали ЄКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
80-89	B	4 (добре)
70-79	C	
60-69	D	3 (задовільно)
50-59	E	
35-49	FX	2 (незадовільно)

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет **податкової справи, обліку та аудиту**
Кафедра **економічної політики, маркетингу та бізнес-аналітики**
Спеціальність: **071 «Облік і оподаткування»**
Освітня програма: «**Управлінський облік та бізнес-аналітика**»

Затверджую
Завідувач кафедри облікових технологій та бізнес-аналітики
_____ **Т.М. Паянок**
«01» жовтня 2023 р.

ЗАВДАННЯ

на випускну кваліфікаційну роботу здобувачу вищої освіти
Орлова Микити Олександровича

1. Тема випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи: «**Обліково-аналітичне забезпечення управління запасами суб'єкта господарювання**», затверджена наказом ректора від 06.12.2023 № 1639.

2. Строк здачі закінченої роботи: 07 січня 2025 р.

3. Цільова установка (мета роботи): полягає розробити теоретико-методичні засади та практичні рекомендації щодо вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління запасами, спрямованого на підвищення ефективності діяльності С(Ф)Г «Злагода».

Об'єкт дослідження: система обліково-аналітичного забезпечення управління запасами.

Предмет дослідження: є теоретичні та методологічні аспекти обліку і аналізу запасів, а також механізми їх застосування для підвищення ефективності управління запасами на підприємстві.

4. Вихідні дані до роботи: монографії, дисертаційні дослідження щодо обліку зовнішньоекономічної діяльності, наукові статті, публікації із зазначеної тематики, аналітичні дані тощо.

5. Перелік графічного матеріалу: 14 таблиць, 1 рисунків (графіків, схем).

6. Зміст випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи (перелік питань за розділами):

- Підходи до вивчення сутності та характеристики запасів у роботах вітчизняних вчених;

- методологія аналізу запасів: аналіз теоретичних і емпіричних джерел;
- аналіз фінансово-господарської діяльності с(ф)г «згода» за основними показниками;
- організація і методика аналітичного і синтетичного обліку запасів на підприємстві с(ф)г «згода»;
- аналіз структури та динаміки запасів суб'єкта господарювання;
- впровадження сучасних інформаційних технологій у обліково-аналітичний процес управління запасами;
- розробка та реалізація методичних рекомендацій для підвищення ефективності управління запасами.

7. Календарний план виконання роботи:

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	
		за планом	*фактично*
1	Вибір теми, вивчення літературних джерел та складання плану роботи	16.09.2023-27.10.2023	20.09.2023
2	Підготовка розділу роботи та подання його керівнику		
2.1	перший розділ	30.10.2023-26.05.2024	30.09.2024
2.2	другий розділ	27.05.2024-25.10.2024	30.09.2024
2.3	третій розділ	28.10.2024-13.12.2024	28.10.2024
3	Перевірка роботи на наявність академічного плагіату	16.12.2024-27.12.2024	16.12.2024
4	Попередній захист роботи	27.12.2024	07.01.2025
5	Отримання відгуку керівника роботи	27.12.2024	13.01.2025
6	Отримання зовнішньої рецензії	20.01.2025-24.01.2025	24.01.2025
7	Допуск до захисту завідувача кафедри	27.12.2024	07.01.2025
8	Захист дипломної роботи	03.02.2025	

8. Дата видачі завдання: «01» жовтня 2023 р.

9. Керівник випускної кваліфікаційної роботи _____ (підпис) Т.М. Паянок (ініціали, прізвище)

10. Керівник освітньої програми _____ (підпис) Ю.І. Мискін (ініціали, прізвище)

11. Завдання до виконання отримав здобувач вищої освіти _____ (підпис) М.О. Орлов (ініціали, прізвище)

Відгук керівника кваліфікаційної роботи

Кваліфікаційна робота Орлова Микити на тему: «Обліково-аналітичне безпечення управління запасами суб'єкта господарювання» написана із триманням всіх методичних рекомендацій.

Поставлена мета досягнута через виконання конкретних завдань, а саме в боті: детально досліджено підходи до вивчення сутності та характеристики асів у роботах вітчизняних вчених; розглянуто методологію аналізу запасів рез наукові праці; здійснено аналіз фінансово-господарської діяльності С(Ф)Г года» за основними показниками; досліджено організацію і методику літичного і синтетичного обліку запасів на підприємстві С(Ф)Г «Згода»; аналізовано структуру та динаміку запасів суб'єкта господарювання; ґснено впровадження сучасних інформаційних технологій у обліково-літичний процес управління запасами; описано розробку та реалізацію одичних рекомендацій для підвищення ефективності управління запасами.

Науково-практична значимість отриманих результатів полягає у ливості їх застосування як у наукових дослідженнях для подальшого чення проблем обліку та аналізу запасів, так і в практичній діяльності 'єктів господарювання.

Рекомендації щодо вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення авління запасами можуть бути використані для підвищення ефективності авління ресурсами підприємств, оптимізації процесів обліку та впровадження сних інформаційних технологій.

Можна стверджувати, що випускна кваліфікаційна робота Орлова Микити ершеним науковим дослідженням магістранта спеціальності 071 «Облік і даткування» та заслуговує на оцінку «добре», а її автору може бути присвоєна ліфікація магістра з обліку і оподаткування.

ївник кваліфікаційної роботи Т.М. Паянок

овок кафедри про кваліфікаційну роботу:

попереднього захисту розглянута на засіданні кафедри, протокол від 01.2025 № 1 допущена до захисту на екзаменаційній комісії.

дувач кафедри Т.М. Паянок

АНОТАЦІЯ
«Обліково-аналітичне забезпечення управління запасами суб'єкта господарювання»

Мета роботи полягає розробити теоретико-методичні засади та практичні рекомендації щодо вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління запасами, спрямованого на підвищення ефективності діяльності С(Ф)Г «Згода».

– **Завданнями роботи** є описати підходи до вивчення сутності та характеристики запасів у роботах вітчизняних вчених; розглянути методологію аналізу запасів: аналіз теоретичних і емпіричних джерел; здійснити аналіз фінансово-господарської діяльності С(Ф)Г «Згода» за основними показниками; дослідити організацію і методику аналітичного і синтетичного обліку запасів на підприємстві С(Ф)Г «Згода»; проаналізувати структуру та динаміку запасів суб'єкта господарювання; здійснити впровадження сучасних інформаційних технологій у обліково-аналітичний процес управління запасами; описати розробку та реалізацію методичних рекомендацій для підвищення ефективності управління запасами.

Предметом дослідження є теоретичні та методологічні аспекти обліку і аналізу запасів, а також механізми їх застосування для підвищення ефективності управління запасами на підприємстві.

Об'єктом дослідження система обліково-аналітичного забезпечення управління запасами.

Базою дослідження виступає С(Ф)Г «Згода».

У процесі дослідження обліково-аналітичне забезпечення управління запасами суб'єкта господарювання було використано такі методи: аналіз та синтез – для вивчення складових системи обліку і аналітики грошових коштів; метод порівняння – для оцінки ефективності управлінських підходів; статистичний метод – для обробки фінансових даних і визначення тенденцій руху грошових коштів; графічний метод – для візуалізації динаміки фінансових

потоків; системний підхід – для комплексної оцінки взаємозв'язку між обліковими та аналітичними елементами управління грошовими коштами.

Дипломна робота містить 53 сторінку, 14 таблиць, 1 рисунок, список використаних джерел з 23 найменувань, 2 додатків.

Ключові слова: запаси, управлінський облік, синтетичний облік, предмети праці, матеріально-виробничі запаси.

Рік виконання дипломної роботи: 2024 р.

Рік захисту роботи: 2025 р.

Annotation

«Accounting and Analytical Support for Inventory Management of a Business Entity»

The aim of the work is to develop theoretical and methodological foundations and practical recommendations for improving the accounting and analytical support of inventory management, aimed at increasing the efficiency of the activities of the agricultural enterprise "Zgoda".

The tasks of the work include: describing approaches to studying the essence and characteristics of inventories in the works of domestic scientists; examining the methodology of inventory analysis, including the analysis of theoretical and empirical sources; analyzing the financial and economic activity of "Zgoda" based on key indicators; investigating the organization and methodology of analytical and synthetic accounting of inventories at the enterprise; analyzing the structure and dynamics of the business entity's inventories; implementing modern information technologies in the accounting and analytical process of inventory management; and describing the development and implementation of methodological recommendations for enhancing inventory management efficiency.

The subject of the study is the theoretical and methodological aspects of inventory accounting and analysis, as well as the mechanisms for their application to improve inventory management efficiency at the enterprise.

The object of the study is the system of accounting and analytical support for inventory management.

The research base is the agricultural enterprise "Zgoda".

In the research process, the following methods were used: analysis and synthesis for studying the components of the accounting and analytical system; comparison method for assessing the efficiency of management approaches; statistical method for processing financial data and determining cash flow trends; graphical method for visualizing the dynamics of financial flows; and a systematic approach for a comprehensive assessment of the interrelation between accounting and analytical elements in cash management.

The thesis consists of 53 pages, 14 tables, 1 figure, a list of 23 references, and 2 appendices.

Keywords: inventory, managerial accounting, synthetic accounting, labor items, material and production inventory.

Year of thesis completion: 2024

Year of defense: 2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....6
Розділ 1. Теоретичні основи обліково-аналітичного забезпечення управління запасами суб'єкта господарювання.....9
1.1. Підходи до вивчення сутності та характеристики запасів у роботах вітчизняних вчених.....9
1.2. Методологія аналізу запасів: аналіз теоретичних і емпіричних джерел.....15
Розділ 2. Аналіз обліково-аналітичного забезпечення управління запасами С(Ф)Г «Згода».....23
2.1. Аналіз фінансово-господарської діяльності С(Ф)Г «Згода» за основними показниками.....23
2.2. Організація і методика аналітичного і синтетичного обліку запасів на підприємстві С(Ф)Г «Згода».....27
2.3. Аналіз структури та динаміки запасів суб'єкта господарювання.....35
Розділ 3. Шляхи вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління запасами на С(Ф)Г «Згода».....44
3.1. Впровадження сучасних інформаційних технологій у обліково-аналітичний процес управління запасами.....44
3.2. Розробка та реалізація методичних рекомендацій для підвищення ефективності управління запасами.....48
ВИСНОВКИ.....50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....53
ДОДАТКИ.....55

ВСТУП

Актуальність теми. Обліково-аналітичне забезпечення управління запасами – складова ефективної діяльності суб'єктів господарювання, адже запаси становлять значну частину активів підприємств і безпосередньо впливають на їхню фінансову стійкість та операційну ефективність. У сучасних умовах конкурентного середовища, підприємства стикаються з необхідністю раціонального використання ресурсів, мінімізації витрат та підтримання належного рівня запасів, що забезпечує безперебійність виробничих і збутових процесів. Саме обліково-аналітичне забезпечення дозволяє не лише фіксувати дані про запаси, а й проводити їхній аналіз для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Актуальність теми також зумовлена динамічними змінами у підходах до управління запасами, зокрема інтеграцією інформаційних систем і технологій, які оптимізують облік і контроль ресурсів. Недосконаліть облікових процедур або відсутність якісного аналізу може призвести до надлишків або дефіциту запасів, що негативно позначається на діяльності підприємства. Таким чином, дослідження питань обліково-аналітичного забезпечення управління запасами є необхідним для підвищення конкурентоспроможності підприємств та забезпечення їхнього сталого розвитку.

Проблеми обліково-аналітичного забезпечення управління запасами активно досліджуються вітчизняними вченими. Серед українських науковців, які вивчали сутність і класифікацію запасів, можна виділити роботи Абушова Т., який акцентує увагу на удосконаленні облікової політики, та Моспаненко К.О., що досліджує методи оцінки запасів. Попри ряд досліджень, тема обліково-аналітичного забезпечення управління запасами підприємств залишається недостатньо вивченою в сучасній економічній літературі, що й обумовило її вибір для написання кваліфікаційної роботи.

Мета дослідження - розробити теоретико-методичні засади та практичні рекомендації щодо вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення

управління запасами, спрямованого на підвищення ефективності діяльності С(Ф)Г «Згода».

Для досягнення мети, сформовано ряд наступних *завдань*:

– описати підходи до вивчення сутності та характеристики запасів у роботах вітчизняних вчених;

– розглянути методологію аналізу запасів: аналіз теоретичних і емпіричних джерел;

– здійснити аналіз фінансово-господарської діяльності С(Ф)Г «Згода» за основними показниками;

– дослідити організацію і методику аналітичного і синтетичного обліку запасів на підприємстві С(Ф)Г «Згода»;

– проаналізувати структуру та динаміку запасів суб'єкта господарювання;

– здійснити впровадження сучасних інформаційних технологій у обліково-аналітичний процес управління запасами;

– описати розробку та реалізацію методичних рекомендацій для підвищення ефективності управління запасами.

Об'єкт дослідження – система обліково-аналітичного забезпечення управління запасами.

База дослідження – С(Ф)Г «Згода».

Предмет дослідження - теоретичні та методологічні аспекти обліку і аналізу запасів, а також механізми їх застосування для підвищення ефективності управління запасами на підприємстві.

Методи дослідження. У роботі використовуються загальнонаукові методи, такі як аналіз і синтез для систематизації теоретичних матеріалів, абстрагування та моделювання для розробки рекомендацій, порівняння для оцінки структури й динаміки запасів, а також індукція і дедукція для виявлення закономірностей. Застосування цих методів дозволяє забезпечити цілісність дослідження та ефективне вирішення поставлених завдань.

Науково-практична значимість отриманих результатів полягає у можливості їх застосування як у наукових дослідженнях для подальшого вивчення проблем обліку та аналізу запасів, так і в практичній діяльності суб'єктів господарювання. Рекомендації щодо вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління запасами можуть бути використані для підвищення ефективності управління ресурсами підприємств, оптимізації процесів обліку та впровадження сучасних інформаційних технологій. Результати дослідження мають високий ступінь готовності до впровадження та здатні сприяти підвищенню фінансової стійкості підприємств.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ.

1.1. Підходи до вивчення сутності та характеристики запасів у в роботах вітчизняних вчених

Запаси - складові виробничо-господарської діяльності будь-якого суб'єкта господарювання, адже вони забезпечують безперервність та стабільність виробничого процесу [1]. В більшості наукових робіт, дані ресурси розглядаються як предмети праці, що ще не задіяні в основному технологічному циклі, проте мають потенціал для використання у майбутньому, адже вони характеризуються збереженням своєї первісної матеріальної форми, що дозволяє використовувати їх для забезпечення потреб поточного та перспективного виробництва. У працях вітчизняних дослідників [2] наголошується на значущості формування запасів, які відповідають стратегічним цілям підприємства та допомагають його конкурентоспроможності.

З іншого боку, Сосновська О. підходить до питання запасів із позиції аналізу їх накопичувального характеру [3]. Науковець підкреслює, що запаси виступають не лише інструментом забезпечення виробничих потреб, але й потенційним ризиком, якщо вони накопичуються без урахування реальних потреб ринку. Така умова створює ситуацію, за якої ресурси залишаються невикористаними, адже вони не відповідають потребам кінцевих споживачів. Науковець зазначає, що традиційна практика заготівлі, за якої держава або інші посередники формують запаси, виходячи зі своїх можливостей чи економічної вигоди, не завжди враховує запити конкретних виробничих структур та кінцевих користувачів. Унаслідок цього виникає невідповідність між створеними запасами та їхнім реальним використанням, що призводить навіть до втрат.

Наступний поширений підхід до трактування запасів розглядає їх як сукупність ресурсів, що необхідні для забезпечення безперервності виробничого процесу. Зокрема, Абушов Т. визначає запаси як матеріальні ресурси, що

зберігають свою натуральну форму до моменту залучення в технологічний процес [4]. На думку автора, запаси мають стратегічне значення, оскільки дозволяють підприємствам бути готовими до змін у виробничих умовах і уникати перебоїв у постачанні.

Чорна О.В. розглядає запаси з точки зору їх економічної ефективності. Вона підкреслює, що вони належать до складу активів, які можуть бути як продуктивними, так і непотрібними [5]. З цього випливає, що ефективне управління запасами дозволяє мінімізувати витрати на їх зберігання та збільшувати обіговість капіталу. При цьому автор наголошує на важливості аналізу потреб ринку перед формуванням запасів.

На думку Васечко Л., запаси - накопичення ресурсів, що створюють базу для виробництва товарів і послуг [6]. Учена акцентує увагу на тому, що запаси виконують буферну функцію між постачальниками та виробничими підрозділами, а також забезпечують гнучкість у роботі підприємства. Однак, нераціональне накопичення запасів призводить до зростання витрат і погіршення фінансових показників.

Рижова В. вважає, що сучасна концепція управління запасами повинна ґрунтуватися на принципі ринкового попиту [7]. Вона підкреслює, що традиційна практика, за якої держава або великі корпорації формували запаси виходячи зі своїх інтересів, без урахування реальних потреб споживачів, не відповідає вимогам сучасного ринку. Науковець наголошує на суттєвості інтеграції систем прогнозування попиту, які забезпечують точність у плануванні запасів.

Логістика, як сфера управління, пропонує власний підхід до трактування запасів. Купчак В.Р. розглядає їх як ключовий елемент ланцюга постачання, що впливає на ефективність логістичних процесів. За словами автора, запаси виконують функцію вирівнювання нерівномірності попиту та пропозиції, що дозволяє уникнути затримок у постачанні продукції кінцевим споживачам [8].

З точки зору сучасних інноваційних практик, запаси трактуються як об’єкт цифрового управління. Гладчук Г.Г. пропонує використовувати автоматизовані

системи обліку та аналізу запасів, які забезпечують прозорість процесів і скорочення часу на прийняття управлінських рішень [9]. Він наголошує, що використання технологій штучного інтелекту та Big Data дозволяє значно підвищити точність прогнозування потреб у запасах.

Інший, менш традиційний підхід до трактування запасів пропонує Дячков О.О.. Він наголошує на тому, що запаси виконують соціальну функцію, адже забезпечують стабільність у періоди економічної кризи [10]. Зокрема, державні резерви використовуються для підтримки населення та стабілізації цін на ринку.

Таблиця 1.1

Узагальнення підходів до трактування запасів

Напрям	Науковці	Переваги	Недоліки
Класичний	Абушов Т.	Забезпечує стратегічне значення запасів для безперервності виробництва.	Ігнорує можливі витрати на зберігання і надлишок запасів.
Економічний	Чорна О.В.	Акцентує увагу на обліку витрат та рентабельності запасів.	Недостатньо враховує соціальні аспекти та роль запасів у стабілізації ринку.
Ресурсний	Васечко Л.	Виділяє буферну функцію запасів між виробничими процесами та постачальниками.	Підкреслює ризик перевитрат у разі неефективного управління.
Ринково-орієнтований	Рижова В.	Орієнтація на реальний попит дозволяє знизити ризики надлишкових запасів.	Може бути складним у реалізації через необхідність точного прогнозування попиту.
Логістичний	Купчак В.Р.	Фокусує увагу на оптимізації ланцюгів постачання, що підвищує ефективність бізнесу.	Не завжди враховує довгострокові стратегічні цілі підприємства.
Інноваційний	Гладчук Г.Г.	Використання технологій дозволяє підвищити точність прогнозування та оптимізувати управління.	Вимагає значних інвестицій у впровадження сучасних систем управління.
Соціальний	Дячков О.О.	Наголошує на ролі запасів у періоди криз для підтримки населення та стабілізації ринку.	Не завжди забезпечує економічну ефективність і може створювати надлишкові витрати.

Джерело: систематизовано на основі [4 - 10].

На наш погляд, основні напрями трактування запасів доцільно згрупувати за логікою підходів, які відображають їхню роль, функції та вплив на діяльність

підприємства. Тому далі, в таблиці 1.1 наведено узагальнення підходів до трактування запасів за напрямами із зазначенням їхніх переваг і недоліків.

На наш погляд, жоден із підходів не є універсальним, адже ефективне управління запасами залежить від специфіки діяльності підприємства, стану ринку та довгострокових стратегічних цілей. Найбільш перспективним видається інтеграція інноваційного та ринково-орієнтованого підходів, які дозволяють ефективно прогнозувати потреби та уникати зайвих витрат.

З іншого боку, варто враховувати соціальний аспект, особливо для державних підприємств та в умовах кризових ситуацій. Поєднання стратегічного планування із сучасними технологіями може забезпечити оптимальний баланс між економічною ефективністю та соціальною стабільністю.

У науковій літературі [11] поняття «запаси» зустрічається в декількох варіантах, що відображають різні аспекти економічної діяльності підприємства. Зазвичай це поняття розглядається через категорії, що підкреслюють специфіку матеріальних ресурсів і їхнього використання. Зокрема, поняття «виробничі запаси» часто сприймається як основне визначення даної категорії, що, в свою чергу, замінює більш вузьке трактування, наприклад, термін «матеріали». Проте таке розуміння запасів охоплює лише частину загальної суми активів, зберігання яких забезпечує стабільність виробничих процесів. Що стосується поняття «цінності», то його слід застосовувати як дескриптивну категорію, яка дозволяє визначити потенційну вигоду від використання певних запасів, а не як характеристику самого поняття запасів.

Науковці, такі як Тарасишина С. часто розрізняють поняття «матеріальні ресурси», «запаси» та «предмети праці», хоча іноді ці терміни використовуються як синоніми [12]. Водночас, вони належать до різних аспектів обліку та управління виробничими процесами тому варто усвідомлювати їх відмінності. «Матеріальні ресурси», згідно з дослідженнями таких авторів, як Рибачук - Ярова Т.В., Тюха І.В., охоплюють усі засоби виробництва, що використовуються у процесі виготовлення кінцевої продукції, в тому числі сировину, матеріали та

енергію [13]. Дані поняття, мають загальний характер і включають всі ресурси, що необхідні для функціонування підприємства.

У свою чергу, за твердженням Ющишиної Л.О. термін «запаси» більш конкретний і пов'язаний з обсягами матеріальних ресурсів, які зберігаються на підприємстві, ще не використані в процесі виробництва [14]. Запаси охоплюють сировину, напівфабрикати та готову продукцію, що зберігається для подальшого використання.

Термін «предмети праці» визначає матеріальні елементи, які піддаються обробці в процесі виробництва, такі як метал, деревина, текстиль тощо. Вони виступають основною частиною продукції, яку переробляє підприємство, і змінюються в результаті технологічних процесів. Як зазначає Тесак О., предмети праці - конкретні елементи, що використовуються безпосередньо у виготовленні товару, і є тим, з чого формується кінцева продукція [15].

Термін «матеріально-виробничі запаси» охоплює набагато ширший спектр активів, що використовуються у виробничому процесі. За визначенням науковців, таких як Рибачук – Ярова Т.В. та Тюха І.В., даний термін включає як засоби праці, тобто машини та обладнання, що безпосередньо не переробляються в продукцію, так і матеріали, що підлягають обробці і перетворенню в кінцевий продукт [13]. Матеріально-виробничі запаси за твердженням даних вчених, витупають основою виробничої діяльності підприємства, оскільки без їх використання, неможливо здійснювати виробничі процеси.

Проте, як зазначає Садовська І.Б., не кожен елемент, який має матеріальну форму, належить до складу запасів підприємства [16]. Предмети праці, які піддаються обробці, носять безпосередній характер у процесі виготовлення товару, тоді як деякі елементи, такі як запаси, що зберігаються на підприємствах для перепродажу або інші економічні операції та можуть бути класифіковані окремо як товарно-матеріальні активи. Під товарно-матеріальними активами зазвичай розуміються як оборотні, так і необоротні активи, що використовуються не тільки для виробничих цілей, а й для реалізації або інших господарських операцій.

На думку спеціалістів у галузі обліку, таких як Іванченко Л.В. правильне визначення та чітке використання термінів є критично важливими для ефективного управління запасами [17]. Розрізнення між матеріально-виробничими запасами та товарно-матеріальними активами дозволяє підприємствам не лише оптимізувати свої облікові процеси, а й формувати стратегічні підходи до ресурсного забезпечення, управління витратами та запасами, що в результаті веде до підвищення економічної ефективності.

Вітчизняні науковці такі як Резніченко Н.Д. зазначають, що точне визначення цих понять допомагає кращому розумінню економічних процесів, таких як ротація запасів, поповнення та використання ресурсів [18], що в свою чергу дозволяє зменшити витрати та підвищити рентабельність підприємства, а різні підходи до класифікації запасів дозволяють більш точно оцінити фінансову стійкість підприємства та оптимізувати управлінські рішення в умовах змінної економічної ситуації.

Ми поділяємо думку вітчизняних науковців щодо важливості чіткого визначення та використання термінів у сфері обліку та управління запасами, оскільки це допомагає кращому розумінню економічних процесів, зокрема ротації запасів, оптимізації витрат і покращенню фінансової стійкості підприємства. Адже саме правильна класифікація та розрізнення запасів допомагає у підвищенні ефективності виробничих процесів і стабільності підприємства, а чітке розмежування різних видів запасів дозволяє більш точно оцінювати ліквідність активів і знижувати ризики, пов’язані з нестачею та надлишком ресурсів.

1.2. Методологія аналізу запасів: аналіз теоретичних і емпіричних джерел

У сучасних умовах функціонування, в більшості вітчизняних підприємств виникає потреба у проведенні поглиблених аналітичних досліджень, які охоплюють комплексну оцінку результативності господарської діяльності. Сюди відноситься розробка стратегії подальшого розвитку організації та прийняття оперативних управлінських рішень, спрямованих на поліпшення ефективності управління виробничими запасами, адже саме системний підхід до аналізу запасів дозволяє забезпечити безперервність виробничого процесу та ефективне використання ресурсів, що знижує рівень витрат та покращує фінансову стійкість підприємства.

Основне завдання економічного аналізу запасів полягає в оцінці рівня забезпеченості підприємства матеріальними активами, що включає не тільки визначення їх кількості, але й оцінку руху цих ресурсів і структури їх використання [19]. Аналіз виробничих запасів також передбачає оцінку ефективності планів з постачання та їх вплив на собівартість продукції. Важливим аспектом також виступає виявлення відхилень фактичних показників використання запасів від встановлених планових значень і визначення чинників, що призвели до цих відхилень. У рамках цього процесу необхідно також оцінити взаємозв’язок між матеріаломісткістю продукції, матеріаловіддачею та обсягами реалізації товарів і послуг.

Окрім цього, аналіз передбачає виявлення потенціалу для економії матеріальних ресурсів, що значно підвищує ефективність підприємства. Основними принципами, на яких базується проведення такого аналізу, виступає науково обґрунтоване замовлення матеріальних активів, визначення мінімально необхідних резервів, що відповідають обсягу виробництва та продажу, а також забезпечення правильного зберігання і маркування запасів, що необхідне для їх ефективного використання.

Формування виробничих запасів повинно ґрунтуватися на детальному прогнозуванні потреб підприємства, що необхідне для забезпечення його економічної безпеки - це вимагає регулярного перегляду рівня запасів і порівняння їх з показниками інших виробничих підприємств у галузі. Завдяки ретельному підходу до управління запасами підприємство не тільки знижує ризики, пов’язані з дефіцитом або надлишком матеріалів, але й підвищує свою конкурентоспроможність на ринку. Окрім того, аналіз виробничих запасів - інструмент для прогнозування економічних тенденцій і визначення стратегічних напрямів розвитку підприємства, що дозволяє оперативно адаптуватися до змін на ринку та в умовах економічної нестабільності [20].

Оцінка виробничих запасів набуває ключової ролі при розробці рішень, враховуючи сучасні тренди, поточну ситуацію та інноваційні можливості для прогнозування напрямків розвитку підприємства в перспективі.

У наукових дослідженнях проблеми аналізу раціонального використання запасів підприємств були предметом уваги багатьох економістів, серед яких Козолуп П.. Любчак В. [21], Конопацький Л.Б. [20] та інші. Зокрема, Конопацький Л.Б. виділяє основні етапи аналізу запасів, які включають:

- оцінку загального обсягу запасів та їх відповідності виробничим потребам;
- аналіз кількості запасів у днях за середньодобовим споживанням;
- визначення швидкості обігу виробничих запасів;
- дослідження факторів, які впливають на обсяги та структуру запасів;
- оцінку джерел фінансування та ефективності управління запасами [20].

На нашу думку, ефективність роботи підприємства прямо залежить від аналізу виробничих процесів, який слід здійснювати за такими напрямами:

- на етапі розробки та виконання виробничої програми потрібно оцінювати перспективи її реалізації для досягнення запланованого прибутку;
- під час аналізу слід вивчати економічні наслідки управлінських рішень, зокрема, зміну використовуваних матеріалів, вибір постачальників,

коригування обсягів виробництва при укладенні нових договорів або відмові від вже існуючих угод.

Серед основних компонентів аналізу виробничих запасів варто виділити питання інформаційного забезпечення. Інформаційна база підприємства має відповідати наступним критеріям:

– надання повної інформації за змістом, структурою та обсягом;

– забезпечення високого рівня достовірності даних;

– можливість порівняння інформації в часових інтервалах за кількісними та якісними характеристиками;

– гарантування незалежності каналів отримання інформації, особливо якщо вона є конфіденційною;

– оперативне отримання інформації, що стосується запасів.

До джерел облікових даних, необхідних для аналізу запасів, належать:

– Баланс (Звіт про фінансовий стан) (форма №1);

– Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) (форма №2);

– Нормативи витрачання матеріалів у виробництві;

– Аналітичні відомості бухгалтерського обліку за рахунками 20 «Виробничі запаси», 23 «Виробництво», 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками», 91 «Загальновиробничі витрати», 92 «Адміністративні витрати» тощо;

– Договори, укладені для постачання виробничих ресурсів.

У сучасних умовах пріоритети, що висуваються до економічного аналізу, зазнають суттєвих змін. Порядок проведення такого аналізу потребує абсолютно нових підходів до організації та методології виконання наукових досліджень.

Методологія економічного аналізу в умовах ринкової економіки повинна враховувати доцільність виходу на ринок конкретного виду продукції, визначати її обсяги, оцінювати конкурентоспроможність, прогнозувати рівень витрат та прибутку, а також аналізувати вплив цих факторів на загальну результативність діяльності підприємства.

Проведення аналізу запасів виробничих ресурсів на прикладі С(Ф)Г «Згода» буде базуватись на застосуванні таких основних показників, як:

– розрахунок оптимального розміру партії постачання продукції, що також відомий як економічно обґрунтований розмір замовлення;

– визначення середнього обсягу партій постачання;

– оцінка витрат, пов’язаних із оформленням замовлень, та витрат, пов’язаних зі зберіганням запасів на складі.

Такий підхід дозволить оптимізувати управління виробничими запасами, зменшити витрати на їх утримання та забезпечити стабільність постачання для безперебійного виробничого процесу.

У сучасних умовах функціонування ринку, де діють механізми попиту, пропозиції та жорсткої конкуренції, українські підприємства повинні оперативно адаптуватися до змін економічного середовища - це вимагає уникнення необґрунтованих ризиків під час прийняття рішень, особливо стосовно управління ресурсами виробничого призначення, зокрема запасами. Значну роль у цьому процесі відіграє економічний аналіз, який надає необхідну аналітичну інформацію для формування раціональних управлінських рішень.

Аналіз виробничих запасів і визначення впливу різних чинників на їх стан та ефективність використання базується на застосуванні різноманітних методик і підходів. За думкою Насібова О.В., до основних методів економічного аналізу належать:

– використання сукупності показників, що комплексно характеризують економічну діяльність підприємства;

– інтеграція даних з усіх доступних інформаційних джерел;

– кількісний аналіз факторів, які впливають на зміни ключових показників;

– виявлення прихованих резервів для підвищення продуктивності;

– розробка заходів для усунення виявлених проблем;

– контроль за впровадженням рекомендованих змін [22].

Рівень забезпеченості підприємства матеріальними ресурсами залежить від декількох ключових чинників. По-перше, це точний розрахунок потреби у сировині та матеріалах на основі науково обґрунтованих методик. По-друге, своєчасне подання заявок на постачання ресурсів від відповідних підрозділів підприємства. По-третє, укладання договорів із постачальниками у встановлені терміни. Також важливою є оцінка фактичного забезпечення підприємства необхідними матеріалами, що передбачає перевірку недостачі або надлишків запасів.

Алгоритм аналізу забезпеченості ресурсами, запропонований Бойко В.О., теж охоплює декілька етапів. Перш за все, це перевірка обґрунтованості потреби у матеріальних ресурсах і норм їх використання. Наступний крок – аналіз змін у структурі та складі виробничих запасів. Далі необхідно оцінити правильність укладених угод із постачальниками, умови поставок і порядок розрахунків [23]. Особливу увагу слід приділити оцінці можливостей оптимізації обсягів запасів, у тому числі шляхом скорочення надлишкових і понаднормативних залишків. Завершальним етапом вважається розробка заходів для оптимізації управління запасами, що допоможе підвищенню ефективності використання ресурсів підприємства. Такий підхід дозволить підприємствам не лише забезпечити оптимальний рівень запасів, але й створить умови для зниження витрат та підвищення загальної економічної ефективності діяльності.

Під час аналізу оцінки потреби у виробничих матеріалах варто визначити, чи враховані всі зміни в асортименті й типах продукції, запланованої до виготовлення, чи були взяті до уваги коригування у питомих витратах на одиницю товару, а також чи було враховано впровадження інновацій у технологічні процеси та підвищення рівня організації праці. Наступним важливим етапом вважається визначення джерел забезпечення підприємства матеріальними ресурсами, які умовно поділяються на внутрішні та зовнішні.

На наш погляд, аналіз запасів дозволяє оптимізувати процеси їх використання, визначити потребу в матеріалах та забезпечити ефективність роботи підприємства. Нижче представлено методику аналізу запасів, що включає

основні етапи, інструменти для їх реалізації та результати, які можна отримати на кожному етапі (табл. 1.2)/

Таблиця 1.2

Методика аналізу запасів підприємства

Етапи	Інструменти	Очікувані результати
Оцінка результативності використання матеріальних ресурсів	Методика лінійного порівняння результатів	Встановлення рівня забезпеченості підприємства матеріальними ресурсами, визначення ефективності їх використання.
Аналіз забезпеченості матеріальними ресурсами	Співставлення коефіцієнтів, аналіз відносних змін	Виявлення ступеня відповідності забезпечення ресурсами потребам виробництва, формування обґрунтованих висновків.
Визначення потреби в матеріальних ресурсах	Інструменти структурного та співставного аналізу	Встановлення необхідних обсягів матеріальних ресурсів для виконання виробничої програми.
Формування замовлень на матеріальні ресурси	Порівняльна оцінка, розрахунок балів	Обґрунтування потреби в матеріальних ресурсах для укладання контрактів, зменшення ризиків перевищення норм.
Аналіз структури та якісних характеристик запасів	Методика оцінки показників відносного співвідношення	Оптимізація складу виробничих запасів, виявлення невідповідностей у якості матеріалів та прогнозування можливих змін у матеріаломісткості виробництва.
Оцінка матеріаломісткості виробничих процесів	Метод порівняння питомих показників	Оцінка вартості витрат у зв’язку з різною матеріаломісткістю продукції, визначення напрямків економії матеріалів.
Виявлення внутрішніх резервів економії	Базова методика оцінки, коефіцієнтний аналіз	Ідентифікація внутрішніх резервів підприємства для зменшення витрат на матеріали, зниження собівартості продукції.
Визначення впливу ефективності на витрати	Порівняльний аналіз, метод базисного перерахунку	Аналіз факторів, що впливають на ефективність використання матеріальних ресурсів, визначення ключових напрямків зниження витрат на їх придбання та використання.

Джерело: власна розробка автора.

Отже, представлена методика дозволяє системно підійти до аналізу виробничих запасів на підприємстві, враховуючи всі ключові аспекти, від оцінки ефективності використання ресурсів до формування замовлень та оцінки внутрішніх резервів. Завдяки комплексному підходу можна забезпечити оптимізацію матеріальних потоків, зменшення витрат та підвищення конкурентоспроможності підприємства.

РОЗДІЛ 2.АНАЛІЗ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ С(Ф)Г «ЗГОДА».

2.1. Аналіз фінансово-господарської діяльності С(Ф)Г «Згода» за основними показниками

Сільське фермерське господарство «Згода» (С(Ф)Г «Згода») вважається одним із прикладів успішного функціонування аграрного підприємства в Україні, що працює у сфері сільського господарства з 1995 року. З моменту свого створення підприємство зарекомендувало себе як стабільний і надійний суб'єкт господарювання, що своєю діяльністю допомагає розвитку аграрного сектору в регіоні. Основна організаційно-правова форма підприємства - фермерське господарство, яке дозволяє забезпечити гнучкість в управлінні, орієнтованість на місцеві потреби та максимальне використання наявних ресурсів. Господарство зареєстроване в державному реєстрі отримувачів субсидій Міністерства соціальної політики, що свідчить про відповідність його діяльності стандартам державної підтримки.

Керівником підприємства вважається Ірина Степанівна Кісіль, яка з 2014 року ефективно управляє господарством. Окрім цього, вона також виступає підписантом, що дозволяє їй вчиняти правочини від імені юридичної особи, укладати договори та представляти підприємство в різних інстанціях. Значним внеском у діяльність підприємства стала робота бухгалтера Наталії Степанівни Голдій, яка відповідає за фінансову звітність і забезпечує прозорість обліку.

Підприємство має декілька засновників, серед яких:

- Кісіль Андрій Ярославович, який володіє 45,455% статутного капіталу;
- Голдій Роман Мирославович, також із часткою 45,455%;
- Кісіль Ірина Степанівна та Голдій Ольга Григорівна мають по 4,545% статутного капіталу.

С(Ф)Г «Згода» спеціалізується на різних аспектах сільськогосподарського виробництва. Основними напрямками діяльності є:

– вирощування зернових, бобових культур та насіння олійних культур (основний вид діяльності);

– допоміжна діяльність у рослинництві, в тому числі після урожайну обробку продукції та підготовку насіння для подальшого використання;

– виробництво продуктів харчової промисловості, зокрема олії, борошна та крупів;

– оптова торгівля аграрною продукцією, включаючи зерно, насіння, корми для тварин, фрукти та овочі.

Також господарство надає логістичні послуги, займаючись вантажними перевезеннями та складським господарством, і займається орендою нерухомого майна.

Підприємство виступає платником ПДВ із 26 серпня 1997 року. Основний аспект діяльності полягає у прозорості фінансової діяльності: господарство не має податкових боргів і виконує свої обов'язки перед державою вчасно. У 2009–2017 роках С(Ф)Г «Згода» функціонувало за спеціальним режимом оподаткування ПДВ, проте згодом цей статус було анульовано за рішенням контролюючого органу.

Підприємство має значний досвід у сільському господарстві та є важливим гравцем у своєму регіоні. Завдяки професійному управлінню, диверсифікованій діяльності та активній участі в аграрному секторі, С(Ф)Г «Згода» залишається конкурентоспроможним і перспективним. Плануючи подальший розвиток, господарство орієнтується на оптимізацію виробництва, впровадження новітніх технологій і розширення спектру послуг.

На рисунку 2.1 проілюстровано організаційну структуру підприємства, яка охоплює шість ключових відділів, кожен з яких відіграє важливу роль у забезпеченні ефективної діяльності господарства.

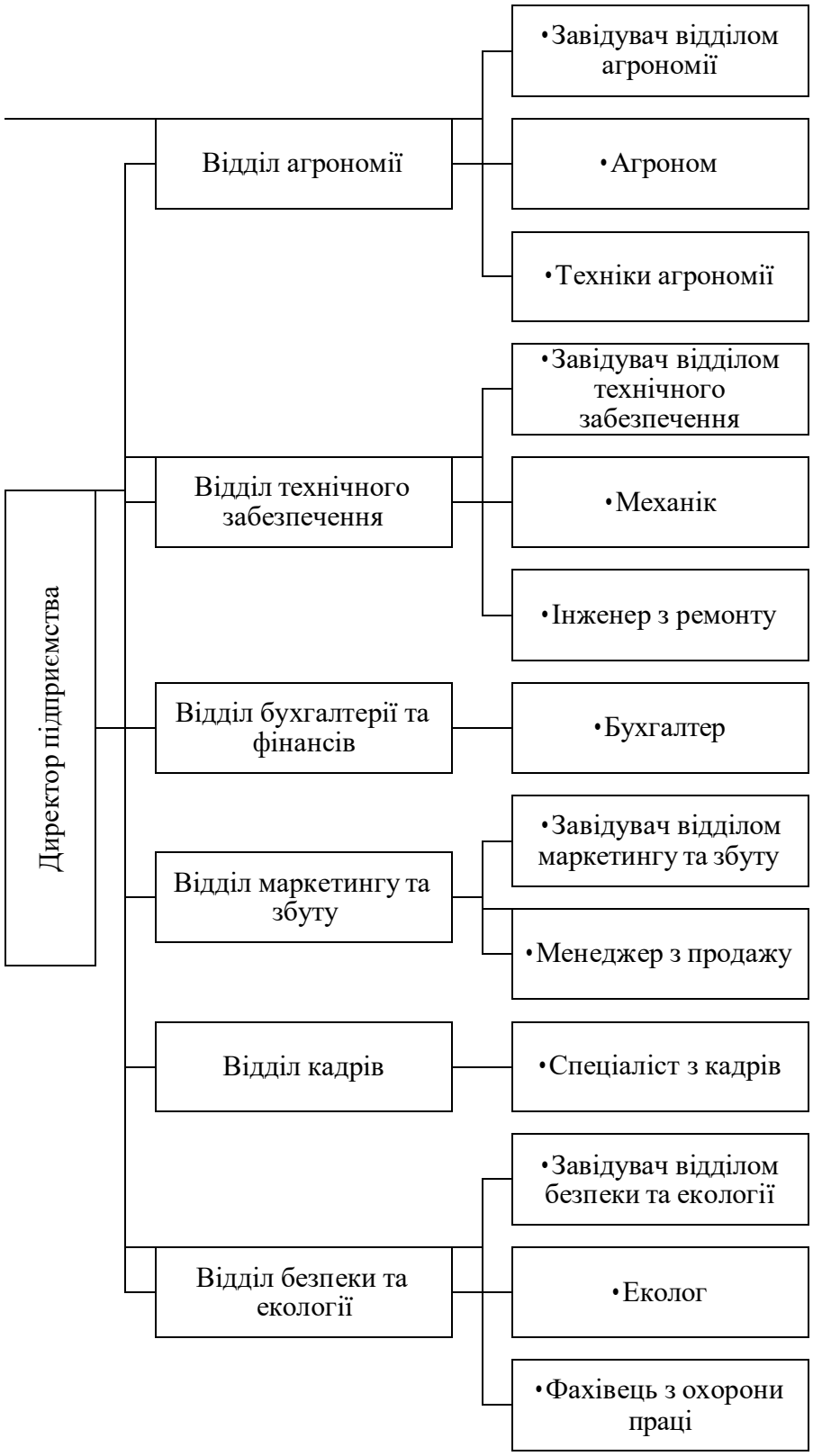

Рис. 2.1. Організаційна структура ФГ «Згода»

Джерело: побудовано за даними С(Ф)Г «Згода»

Організаційна структура фермерського підприємства «ЗГОДА» побудована на ефективному розподілі функцій між підрозділами, кожен з яких відповідає за конкретні напрямки роботи, що забезпечують безперервну

діяльність господарства. Керівництво здійснює директор, який несе відповідальність за загальне адміністрування та стратегічний розвиток господарства. Під його керівництвом функціонують декілька основних відділів, кожен із яких має свої завдання та обов'язки.

Відділ агротехнологій, очолюваний керівником, включає агронома та технічних спеціалістів у сфері агрономії. Його головне завдання – організація, моніторинг і реалізація процесів у галузі рослинництва, таких як вирощування сільськогосподарських культур, обробіток земельних площ та забезпечення якості виробленої продукції. Технічний відділ під керівництвом відповідального за технічне обслуговування об'єднує механіка та інженера з ремонту. Даний підрозділ займається технічним обслуговуванням і ремонтом обладнання, необхідного для забезпечення безперебійного функціонування господарства.

Фінансово-обліковий відділ, до складу якого входить бухгалтер, відповідає за контроль фінансових операцій, підготовку звітності та управління коштами підприємства. Водночас, комерційний відділ, який складається із завідувача та менеджера з реалізації, зосереджується на просуванні продукції, розвитку ринків збуту та налагодженні довготривалих партнерських відносин із клієнтами.

Кадровий відділ, який очолює спеціаліст із управління персоналом, займається підбором співробітників, оформленням трудової документації та організацією навчання працівників. Важливу роль відіграє підрозділ з питань екології та безпеки, до якого входять керівник, еколог і спеціаліст із охорони праці. Основна мета цього підрозділу – дотримання норм безпеки праці та екологічних стандартів, що допомагає стабільному розвитку господарства та збереженню природного середовища.

Таким чином, ієрархічна структура управління фермерським господарством «ЗГОДА» дозволяє ефективно координувати всі процеси, підтримуючи високий рівень продуктивності та взаємодії між відділами.

Далі було проаналізовано зміни у використанні матеріальних ресурсів підприємства за останні три роки, що відображено в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Динаміка матеріальних ресурсів ФГ «Згода» за 2021 – 2023 рр.

Рік	Рік			Абсолютне відхилення		Відносне відхилення	
	2021	2022	2023	2022/2021	2023/2022	2022/2021	2023/2022
Капітал підприємства							
Необоротні активи	19083,5	17357	11954,6	-1726,5	-5402,4	-9,05	-31,13
Оборотні активи	77318,7	99858,7	116452	22540	16593,3	29,15	16,62
Власний капітал	90434,7	106107,8	123646	15673,1	17538,2	17,33	16,53
Поточні зобов'язання	5967,5	11107,9	4760,6	5140,4	-6347,3	86,14	-57,14
Капітал	96402,2	117215,7	128406,6	20813,5	11190,9	21,59	9,55
Фінансові результати підприємства							
Чистий дохід від реалізації	69597,3	49994,1	50003,5	-19603,2	9,4	-28,17	0,02
Собівартість реалізованої продукції	46598,9	29067,7	33164,1	-17531,2	4096,4	-37,62	14,09
Інші операційні доходи	-	721,5	712,1	-	-9,4	-	-1,30
Інші операційні витрати	36,2	95,6	13,3	59,4	-82,3	164,09	-86,09
Інші витрати	-	5879,2	-	-	-	-	-
Разом доходи	69597,3	50715,6	50715,6	-18881,7	0	-27,13	0,00
Разом витрати	46635,1	35042,5	33177,4	-11592,6	-1865,1	-24,86	-5,32
Фінансовий результат до оподаткування	22962,2	15673,1	17538,2	-7289,1	1865,1	-31,74	11,90
Чистий прибуток	22962,2	15673,1	17538,2	-7289,1	1865,1	-31,74	11,90

Джерело: систематизовано на основі Додатку А та Додатку Б.

Проведений аналіз динаміки матеріальних ресурсів фермерського господарства «Згода» за період 2021–2023 років свідчить про істотні зміни в структурі активів, капіталу та фінансових результатах підприємства, що вплинуло на його економічну стійкість та фінансові показники.

У структурі капіталу підприємства спостерігається тенденція до зниження необоротних активів: їх обсяг зменшився з 19 083,5 тис. грн у 2021 році до 11 954,6 тис. грн у 2023 році. Абсолютне зниження в 2022 році становило 1 726,5 тис. грн (-9,05%), а в 2023 році – ще на 5 402,4 тис. грн (-31,13%). Водночас,

оборотні активи показали стабільне зростання, збільшившись із 77 318,7 тис. грн у 2021 році до 116 452 тис. грн у 2023 році. Темпи приросту склали 29,15% у 2022 році та 16,62% у 2023 році, що вказує на посилення ліквідності підприємства.

Власний капітал демонстрував позитивну динаміку: з 90 434,7 тис. грн у 2021 році до 123 646 тис. грн у 2023 році. Приріст становив 17,33% у 2022 році та 16,53% у 2023 році. Водночас, поточні зобов'язання у 2022 році зросли на 5 140,4 тис. грн (+86,14%), але у 2023 році знизилися на 6 347,3 тис. грн (-57,14%), що вказує на зменшення короткострокової кредиторської заборгованості. Загальний капітал підприємства за три роки збільшився з 96 402,2 тис. грн у 2021 році до 128 406,6 тис. грн у 2023 році, приріст у 2022 році склав 21,59%, а у 2023 році – 9,55%.

Фінансові результати підприємства за аналізований період мали різноспрямовану динаміку. Чистий дохід від реалізації продукції у 2022 році зменшився на 19 603,2 тис. грн (-28,17%), досягнувши 49 994,1 тис. грн, а в 2023 році майже залишився незмінним із незначним зростанням на 9,4 тис. грн (0,02%). Собівартість реалізованої продукції знизилася на 37,62% у 2022 році, але в 2023 році зросла на 4 096,4 тис. грн (+14,09%), що вказує про зростання витрат на виробництво та зміну структури продукції.

Інші операційні доходи з'явилися лише у 2022 році та склали 721,5 тис. грн, а в 2023 році знизилися на 9,4 тис. грн (-1,3%). Інші витрати у 2022 році суттєво збільшилися, досягнувши 5 879,2 тис. грн, але в 2023 році вони були відсутні. Загальні доходи підприємства скоротилися на 27,13% у 2022 році, залишаючись незмінними у 2023 році. Водночас загальні витрати підприємства у 2022 році знизилися на 24,86%, а у 2023 році – ще на 5,32%.

Фінансовий результат до оподаткування зазнав значного скорочення у 2022 році, знизившись на 7 289,1 тис. грн (-31,74%), але в 2023 році зріс на 1 865,1 тис. грн (+11,9%), досягнувши 17 538,2 тис. грн. Така ж тенденція спостерігалася і у чистому прибутку підприємства.

Таким чином, за період 2021–2023 років фермерське господарство «Згода» демонструє позитивні зміни у збільшенні оборотних активів і власного капіталу,

що свідчить про підвищення його фінансової стійкості. Однак зменшення необоротних активів, а також значні коливання чистого доходу та витрат потребують детальнішого аналізу для розробки ефективних стратегій стабілізації та зростання фінансових результатів у майбутньому.

2.2. Організація і методика аналітичного і синтетичного обліку запасів на підприємстві С(Ф)Г «Згода»

В С(Ф)Г «Згода» облік запасів ведеться в автоматизованому режимі з використанням програмного забезпечення BAS-Бухгалтерія, що дозволяє забезпечити точність, своєчасність та прозорість у веденні бухгалтерії та обліку матеріальних ресурсів. Використання BAS-Бухгалтерія дозволяє автоматизувати більшість процесів, таких як облік надходження, переміщення, витрати і списання запасів, а також формування необхідних звітів. Завдяки інтеграції з Microsoft Word для автоматичного формування звітів, а також електронного документообігу, значно зменшується кількість ручної праці та можливість людської помилки. Такий підхід забезпечує точний облік та ефективне управління запасами, що сприяє оптимізації витрат і підвищенню ефективності діяльності підприємства (табл. 2.2).

Використання автоматизованого обліку запасів через BAS-Бухгалтерія та Microsoft Word дозволяє підприємству С(Ф)Г «Згода» значно підвищити ефективність управління матеріальними ресурсами. Завдяки інтеграції цих систем зменшується кількість помилок, спрощується процес обліку та звітності, що, в свою чергу, дозволяє швидше реагувати на зміни в попиті та виробничому процесі, забезпечуючи своєчасне постачання матеріалів і оптимізацію витрат.

Таблиця 2.2

Основні етапи автоматизованого обліку запасів на С(Ф)Г «Згода» за допомогою BAS-Бухгалтерії та Microsoft Word.

Етап обліку	Програмне забезпечення/ Інструмент	Опис
Надходження матеріалів	BAS-Бухгалтерія, Microsoft Word	Введення даних про надходження матеріалів, автоматичне коригування залишків запасів на складах.
Переміщення запасів між складами	BAS-Бухгалтерія	Реєстрація внутрішніх переміщень запасів, автоматичне коригування залишків.
Витрати матеріалів у виробництві	BAS-Бухгалтерія	Ведення обліку витрат на матеріали, що використовуються у виробничому процесі, автоматичне списання матеріалів.
Списання матеріалів (наприклад, через зіпсованість)	BAS-Бухгалтерія	Реєстрація списання матеріалів, коригування залишків і обчислення фінансових результатів.
Формування звітності	Microsoft Word, BAS-Бухгалтерія	Автоматичне формування фінансових та управлінських звітів на основі даних з BAS-Бухгалтерії, що дозволяє оперативно отримувати необхідну інформацію для прийняття рішень.

Джерело: систематизовано за даними С(Ф)Г «Згода».

Облік запасів на С(Ф)Г «Згода» ведеться в синергії синтетичного та аналітичного обліку, що забезпечує комплексний підхід до управління матеріальними ресурсами. Синтетичний облік дозволяє відображати загальні суми за рахунками обліку запасів, такі як «Запаси» та «Матеріали», що надає підприємству загальну картину фінансового стану. Водночас аналітичний облік детально фіксує рух кожного виду запасів, включаючи їх кількість, вартість, постачальників та місце зберігання. Такий підхід дозволяє точно відстежувати кожен матеріальний ресурс і забезпечує прозорість в управлінні запасами на всіх етапах їх обігу.

Синтетичний облік запасів на С(Ф)Г «Згода» виступає складовою бухгалтерської системи господарства, що забезпечує належний контроль за матеріальними ресурсами та їх ефективним використанням в процесі виробничої діяльності. Відповідно до вимог національних стандартів бухгалтерського обліку, зокрема НП(С)БО 9 «Запаси», господарство організовує облік запасів на відповідних синтетичних рахунках, що дозволяє забезпечити точність і прозорість обліку для подальшого аналізу і прийняття управлінських рішень.

Основним рахунком для обліку запасів вважається рахунок 20 «Виробничі запаси». Цей рахунок відображає всі матеріальні цінності, які знаходяться на складах господарства і призначені для використання в процесі виробництва.

Запаси поділяються на декілька категорій, що вимагають окремого обліку на субрахунках. На субрахунку 201 «Сировина і матеріали» обліковуються основні матеріали, які безпосередньо використовуються в процесі виготовлення продукції, таких як зерно для вирощування, добрива для обробки ґрунтів, насіння тощо. Інший субрахунок-202 «Купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби»-охоплює запаси, що надходять у вигляді готових або частково готових виробів для подальшої переробки в межах підприємства.

Крім того, на рахунку 20 є субрахунок 203 «Паливо», на якому ведеться облік усіх видів палива, яке використовують транспортні засоби та технічні засоби господарства, тобто: дизельне паливо, бензин або інші види палива. Важливим є і облік тари та тарних матеріалів на субрахунку 204 «Тара і тарні матеріали», що включає упаковку, яку використовують для зберігання і транспортування готової продукції. Сюди ж входять коробки, контейнери, пакувальні матеріали, які використовуються як в межах господарства, так і для транспортування товарів замовникам.

Запаси запасних частин для техніки та обладнання обліковуються на субрахунку 207 «Запасні частини». Сюди відноситься все, що потрібно для ремонту технічних засобів господарства, таких як двигуни, запчастини для сільськогосподарських машин та обладнання для обробки ґрунту. Особливу увагу необхідно приділяти своєчасному поповненню запасів цих матеріалів, оскільки вони мають прямий вплив на безперебійну роботу підприємства.

Особливо важливим є облік матеріалів сільськогосподарського призначення, які використовуються для вирощування культур, догляду за ними та захисту від хвороб і шкідників. До їх складу відносяться різні види насіння, хімічні препарати для обробки рослин, добрива та інші ресурси, які необхідні для підтримки високої продуктивності на підприємстві.

Синтетичний облік на рахунку 20 ведеться шляхом кореспонденції рахунків для забезпечення точності відображення операцій. При надходженні запасів сировини і матеріалів на склади підприємства кореспондує: Дебет 20 – Кредит 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками», що фіксує

дебіторську заборгованість перед постачальниками за отримані матеріали. Водночас, у разі передачі матеріалів на виробництво для виготовлення продукції, здійснюється запис: Дебет 23 «Виробництво» – Кредит 20.

Особливу увагу слід приділити обліку малоцінних і швидкозношуваних предметів (МШП), для чого в господарстві використовують рахунок 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети». До їх складу відносяться інструменти, господарський інвентар, що використовуються протягом одного операційного циклу. Всі операції з надходженням таких предметів також відображаються через кореспонденцію рахунків: Дебет 22 – Кредит 63 – при надходженні МШП на склади господарства.

На підприємстві ведеться облік і матеріалів, що перебувають у процесі виробництва. Для цього використовується рахунок 23 «Виробництво», який фіксує всі витрати, понесені під час виготовлення продукції, в тому числі витрати на сировину, матеріали, оплату праці та інші витрати, що виникають у процесі переробки. Витрати на виробництво виводяться через кореспонденцію з рахунком 20: Дебет 23 – Кредит 20, що означає передачу матеріалів у виробництво.

Документальне оформлення обліку виробничих запасів - складова системи управління матеріальними ресурсами на підприємстві, оскільки забезпечує точність і прозорість процесів постачання, зберігання та витрачання матеріалів. Ведення обліку через документальні форми дозволяє своєчасно фіксувати всі операції, що відбуваються з виробничими запасами, і відповідно зменшує ризики помилок, шахрайства або нестачі матеріалів. Всі документи оформлюються згідно з внутрішніми регламентами та вимогами бухгалтерського обліку, що гарантує правильність відображення інформації в облікових системах підприємства (табл. 2.3). Документальне оформлення обліку виробничих запасів вважається основою для ведення точного та прозорого обліку матеріальних ресурсів підприємства. Використання різних видів документів, таких як акти приймання, накладні, лімітно-забірні картки та інвентаризаційні відомості, дозволяє ефективно відслідковувати рух запасів на всіх етапах їх обігу і не тільки

гарантує точність облікових даних, а й допомагає своєчасно виявляти відхилення від встановлених норм, забезпечує контроль за витратами та знижує ризики недостачі матеріалів.

Таблиця 2.3

Документальне оформлення обліку виробничих запасів

Назва документа	Опис документа	Відповідальна особа	Призначення документа
Акт приймання матеріалів	Використовується для фіксації надходження матеріалів на склад після їх отримання.	Завідувач складом	Підтверджує факт приймання матеріалів і їх відповідність кількості та якості.
Накладна на відпуск матеріалів	Оформлюється для відпуску матеріалів із складу на виробництво або інші потреби підприємства.	Бухгалтер складу	Вказує на кількість матеріалів, що передаються до виробництва або інших відділів.
Лімітно-забірна картка	Використовується для фіксації витрат матеріалів на конкретний виробничий процес.	Майстер цеху	Контролює витрати матеріалів для конкретного виробничого процесу чи робочої одиниці.
Інвентаризаційна відомість	Складується для перевірки наявності та стану матеріальних запасів на складі.	Комісія інвентаризації	Фіксує фактичну кількість матеріалів, що є на складі, для порівняння з обліковими даними.
Платіжне доручення	Оформлюється для здійснення оплати за отримані матеріали або запаси.	Головний бухгалтер	Підтверджує факт здійснення платежу постачальникам за матеріали чи інші запаси.
Товарно-транспортна накладна	Супроводжує транспортні документи, що підтверджують переміщення матеріалів між підприємствами чи між складами.	Логіст	Визначає умови транспортування та доставку матеріалів на склад підприємства.

Джерело: систематизовано за даними С(Ф)Г «Згода»

Важливу роль у цьому процесі відіграють постійний моніторинг та ревізія документації, що сприяє підтриманню високого рівня ефективності управління матеріальними ресурсами підприємства.

Аналітичний облік запасів на С(Ф)Г «Згода» дозволяє отримати детальну інформацію про рух запасів на кожному етапі їх обігу - від надходження до використання в процесі виробництва або реалізації. Даний тип обліку

здійснюється з використанням субрахунків, які детально розподіляють загальну інформацію за окремими групами матеріальних цінностей та дозволяє детально відслідковувати їх кількість, вартість і стан на складах підприємства.

Основне завдання аналітичного обліку запасів полягає у забезпеченні точного відображення наявності і руху матеріальних цінностей, а також контроль за їх використанням на різних етапах. Аналітичний облік дозволяє:

- визначити кількість і вартість кожного виду запасів на підприємстві;
- проводити детальний облік всіх операцій з запасами: закупівля, зберігання, використання, списання, переміщення між складами тощо;
- підготувати звітність для внутрішнього управління і зовнішнього контролю;
- забезпечити збереження і правильне використання запасів відповідно до встановлених норм і потреб підприємства.

Аналітичний облік на С(Ф)Г «Згода» ведеться на основі синтетичного обліку, проте детальніше, вказуючи на окремі матеріальні одиниці, їх кількість, вартість, умови зберігання і використання. Всі операції з запасами фіксуються за кожним видом товарно-матеріальних цінностей, що дозволяє створювати точну картину матеріальних ресурсів підприємства.

Для кожної категорії запасів, таких як сировина, паливо, будівельні матеріали, запчастини тощо, відкриваються окремі субрахунки аналітичного обліку - це дозволяє враховувати не лише загальну вартість, а й наявність матеріальних цінностей у кількісному вираженні (штучно, літри, кілограми, метри тощо) (табл. 2.4). Аналітичний облік запасів на С(Ф)Г «Згода», має важливе значення для ефективного управління ресурсами. У цьому контексті особливу увагу приділяють обліку хімікатів (пестицидів, гербіцидів, фунгіцидів), насіння та добрив, які безпосередньо впливають на врожайність і якість продукції. Докладний облік всіх складових ресурсів, від сировини до готової продукції, дозволяє підприємству забезпечити своєчасне постачання матеріалів для ефективного ведення сільськогосподарських робіт, а також дозволяє контролювати витрати та оптимізувати процеси виробництва.

Таблиця 2.4

Аналітичний облік запасів на С(Ф)Г «Згода»

Категорія запасів	Найменування запасів	Номер субрахунку	Опис субрахунку
1. Сировина та матеріали	Сировина (насіння, добрива, пестициди)	20.1	Облік сировини для вирощування зернових, бобових культур та насіння олійних культур, зокрема насіння, добрива, пестициди для захисту культур від шкідників і хвороб.
	Хімікати (пестициди, гербіциди, фунгіциди, регулятори росту)	20.2	Облік хімічних засобів для захисту рослин, таких як пестициди, гербіциди, фунгіциди, регулятори росту, які використовуються для обробки посівів зернових, бобових культур та олійних культур.
	Паливо (гас, бензин, дизельне паливо)	20.3	Облік пального для сільськогосподарської техніки, яке використовується для обробки земель, поливу, транспортування продукції та ін.
	Запчастини для техніки	20.4	Облік запчастин для сільськогосподарської техніки (трактори, сіялки, обприскувачі), що використовуються для технічного обслуговування та ремонту.
2. Товари для перепродажу	Готова продукція (зерно, бобові культури, олійні культури)	21.1	Облік готової сільськогосподарської продукції, що підлягає продажу, включаючи зернові, бобові культури та насіння олійних культур.
	Товари для продажу в роздріб (насіння, добрива)	21.2	Облік товарів для перепродажу в роздріб, таких як насіння для сільськогосподарських культур, добрива, засоби захисту рослин та інші аграрні товари.

Джерело: систематизовано за даними С(Ф)Г «Згода».

Визначення відповідних субрахунків для кожної категорії запасів дає змогу здійснювати детальний облік і аналіз, що необхідно для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Процес аналітичного обліку починається з документування кожної операції з запасами. Для цього С(Ф)Г «Згода» використовує різні документи для оформлення руху матеріалів:

- накладні для підтвердження переміщення матеріалів між складами або підрозділами підприємства;
- акти приймання-передачі для фіксації отримання або відпустки матеріалів на складі;

– лімітно-забірні картки, що дозволяють відслідковувати рух запасів на підставі запитів виробничих підрозділів;

– інвентаризаційні документи, які використовуються для перевірки фактичної наявності запасів і їх порівняння з обліковими даними.

Кожен документ фіксує деталі операції, такі як: назву матеріалу; його кількість; вартість на дату здійснення операції; місце знаходження запасу; відповідальну особу за зберігання. Аналітичний облік здійснюється для кожного виду запасів окремо, тобто кожен тип матеріальних цінностей має свою аналітичну картку або реєстр, в якому вказується:

– наявність на складі на початок періоду;

– надходження матеріалів за певний період (від постачальників, зі складу, від інших підрозділів);

– використання запасів на виробництво, у разі відпустки матеріалів;

– списання у разі пошкодження або відсутності потреби;

– кількість залишку на складі на кінець періоду.

Такий деталізований підхід, дає змогу точно знати кількість кожного виду запасів на підприємстві, їх вартість, а також вчасно виявляти потребу у поповненні запасів або у проведенні інвентаризації.

Аналітичний облік дозволяє підприємству здійснювати контроль за використанням запасів, щоб не допустити їх надмірного витрачання або неефективного використання - це досягається через встановлення лімітів на використання матеріалів та регулярні перевірки їх фактичного використання за допомогою таких інструментів як: ліміти витрат матеріалів на одиницю продукції; перевірка використання запасів під час інвентаризацій; регулярний моніторинг матеріальних витрат.

Аналітичний облік також виступає основою для проведення перевірок і надає інформацію для фінансових аналізів та внутрішніх аудитів. Важливим аспектом є також використання аналітичного обліку для прогнозування потреб у запасах на майбутні періоди, що дозволяє вчасно підготуватися до змін на ринку, зростання попиту чи сезонних коливань.

Тож загалом, як аналітичний так і синтетичний облік запасів - важливий елемент у системі бухгалтерії підприємства. Їх поєднання дозволяє не тільки забезпечити точний облік матеріальних цінностей, а й здійснювати ефективний контроль за їх рухом і використанням. Завдяки аналітичному обліку, підприємство оперативно реагує на зміни у власних потребах, забезпечує безперервний виробничий процес і ефективне використання ресурсів.

2.3. Аналіз структури та динаміки запасів суб'єкта господарювання

Аналіз динаміки загальних обсягів виробничих запасів на С(Ф)Г «Згода» за 2021–2023 рр. дозволяє оцінити зміни у структурі та обсягах ключових складових запасів підприємства. Дослідження включає в себе порівняння показників запасів, що впливають на ефективність діяльності підприємства. Врахування абсолютних і відносних відхилень забезпечує розуміння тенденцій та дає змогу виявити позитивні та негативні аспекти в управлінні запасами (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Динаміка загальних обсягів виробничих запасів на С(Ф)Г «Згода» за 2021–2023 рр.

Показник	2021 р., тис. грн	2022 р., тис. грн	2023 р., тис. грн	Абсолютне відхилення 2021/2022, тис. грн	Відносне відхилення 2021/2022, %	Абсолютне відхилення 2022/2023, тис. грн	Відносне відхилення 2022/2023, %
Виробничі запаси	10 000,0	12 500,0	15 000,0	+2 500,0	+25	+2 500,0	+25
Поточні біологічні активи	15 000,0	20 000,0	25 000,0	+5 000,0	+25	+5 000,0	+25
Малоцінні та швидкозношувані предмети	1 500,0	2 000,0	2 500,0	+500,0	+25	+500,0	+25
Виробництво	7 000,0	9 000,0	11 000,0	+2 000,0	+22,22	+2 000,0	+22,22
Готова продукція	10 000,0	12 500,0	16 000,0	+3 500,0	+28	+3 500,0	+28
Продукція сільськогосподарська	19 753,6	25 402,5	36 277,8	+10 875,3	+42,8	+10 875,3	+42,8

рського виробництва							
Всього	46 253,6	66 402,5	91 777,8	+25 375,3	+38,2	+25 375,3	+38,2

Джерело: систематизовано на основі Додатку А та Додатку Б.

Динаміка загальних обсягів виробничих запасів на С(Ф)Г «Згода» за 2021-2023 роки демонструє позитивні тенденції зростання по всіх показниках, що свідчить про ефективне використання ресурсів та зростання виробничого потенціалу підприємства. За аналізований період загальний обсяг виробничих запасів збільшився на 25 375,3 тис. грн, що складає 38,2% відносного зростання.

Основним чинником зростання було збільшення запасів продукції сільськогосподарського виробництва, які підвищилися на 10 875,3 тис. грн або 42,8%. Така динаміка вказує на розширення обсягів сільськогосподарського виробництва, через збільшення площ посівів та покращення умов для виробництва. Виробничі запаси також збільшилися на 2 500,0 тис. грн, що є індикатором нарощування матеріально-технічної бази підприємства, необхідної для підтримки виробничих процесів - це свідчить про підвищення попиту на сільськогосподарську продукцію та необхідність у додаткових ресурсах для її виробництва.

Поточні біологічні активи збільшились на 5 000,0 тис. грн, що стало результатом нарощування обсягів вирощування сільськогосподарських культур та розвитку відповідних біологічних активів, таких як насіння, рослини або інші живі організми, що використовуються у виробництві. Малоцінні та швидкозношувані предмети збільшились на 500,0 тис. грн, що, ймовірно, вказує на зростання потреби в інструментах та матеріалах для обслуговування технічного процесу, який також розвивається.

Зростання виробництва на 2 000,0 тис. грн свідчить про стабільне збільшення обсягів виробничих потужностей, в той час як готова продукція збільшилася на 3 500,0 тис. грн, що може бути пов’язано із зростанням попиту на продукцію підприємства. Представлені результати свідчать про стабільне зростання обсягів виробничих запасів на С(Ф)Г «Згода», що підтверджує успішність стратегії розвитку та підвищення продуктивності підприємства.

Збільшення запасів на всіх етапах виробництва забезпечує підприємству більшу гнучкість та здатність ефективно реагувати на зміни в попиті та ринкових умовах.

Аналіз динаміки витрат на зберігання виробничих запасів на С(Ф)Г «Згода» за 2021–2023 рр. дозволяє оцінити, як змінилися витрати на різні аспекти утримання складів і забезпечення відповідних умов для зберігання матеріалів (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Динаміка витрат на зберігання виробничих запасів на С(Ф)Г «Згода» за 2021-2023 рр.

Показник	2021 р., тис. грн	2022 р., тис. грн	2023 р., тис. грн	Абсолютне відхилення 2022/2021, тис. грн	Відносне відхилення 2022/2021, %	Абсолютне відхилення 2023/2022, тис. грн	Відносне відхилення 2023/2022, %
Оренда складу	10,0	12,5	15,0	+2,5	+25	+2,5	+25
Оплата праці працівників складу	5,0	7,5	8,0	+2,5	+50	+0,5	+6,6
Комунальні послуги	4,0	4,5	5,0	+0,5	+11,11	+0,5	+11,11
Складська логістика	6,0	8,0	9,0	+1,0	+12,5	+1,0	+12,5
Охорона складу	3,0	4,0	4,5	+0,5	+12,5	+0,5	+12,5
Амортизація складського обладнання	2,0	2,5	3,0	+0,5	+20	+0,5	+20,0
Підтримка умов зберігання	1,5	2,0	2,5	+0,5	+25	+0,5	+25
Інші витрати	0,7	1,0	1,3	+0,3	+30	+0,3	+30
Ремонт обладнання	2,0	3,0	3,5	+1,0	+50,0	+0,5	+16,6
Разом	36,2	95,6	13,3	+59,4	+164,1	-82,3	-86,1

Джерело: систематизовано на основі Додатку Б.

Динаміка витрат на зберігання виробничих запасів на С(Ф)Г «Згода» за 2021-2023 роки відображає зміну витрат на зберігання, що можна оцінити як результат ряду факторів, які безпосередньо впливають на складські операції та інфраструктуру підприємства. Оренда складу виступає основною статтею витрат на зберігання виробничих запасів, що збільшилася з 10,0 тис. грн у 2021 році до 15,0 тис. грн у 2023 році, що становить абсолютне відхилення +2,5 тис. грн і

відносне відхилення +25% - це стало результатом розширення складських приміщень та підвищення ставок оренди в регіоні.

Витрати на оплату праці працівників складу зросли з 5,0 тис. грн у 2021 році до 8,0 тис. грн у 2023 році, що також призвело до незначного збільшення витрат (абсолютне відхилення +0,5 тис. грн, відносне +6,67%). Представлене зростання пояснюється підвищенням рівня зарплат, необхідністю залучення додаткового персоналу та зміненням тарифів. Комунальні послуги на складі також показали зростання витрат з 4,0 тис. грн у 2021 році до 5,0 тис. грн у 2023 році (+0,5 тис. грн, +11,11%) - це стало результатом підвищення тарифів на енергоресурси та збільшення обсягів збереження запасів на складі, що потребує додаткових витрат на забезпечення складських приміщень.

Витрати на складську логістику збільшилися з 6,0 тис. грн у 2021 році до 9,0 тис. грн у 2023 році (+1,0 тис. грн, +12,5%), що вказувало про зростання обсягів товарообігу. Інші статті витрат, такі як охорона складу, амортизація складського обладнання, підтримка умов зберігання та ремонт обладнання, також показали певне зростання, проте ці витрати мають помірне підвищення (від 5% до 30% в окремих випадках) - це свідчить про необхідність додаткових витрат на технічне обслуговування та забезпечення безпеки складських приміщень.

Незважаючи на зростання окремих витрат, загальна сума витрат на зберігання виробничих запасів знизилася в 2023 році до 13,3 тис. грн з 95,6 тис. грн у 2022 році, що є значним скороченням на 86,09%. Така динаміка, стала результатом оптимізації складських процесів, скорочення обсягів зберігання та реорганізації роботи складу. Загалом, аналіз динаміки витрат на зберігання виробничих запасів на С(Ф)Г «Згода» за 2021-2023 роки показує, що, незважаючи на збільшення окремих витрат, підприємство змогло значно скоротити загальні витрати на зберігання та свідчить про ефективне управління складськими операціями та оптимізацію витрат на зберігання запасів.

На наступному етапі, було проаналізовано динаміку структури запасів С(Ф)Г «Згода» за аналогічний період (табл. 2.7).

Проведений аналіз динаміки структури виробничих запасів на С(Ф)Г «Згода» за 2021–2023 роки показує зміни у відсотковому співвідношенні основних складових запасів. У структурі виробничих запасів спостерігається незначне зменшення частки більшості показників, за винятком продукції сільськогосподарського виробництва, яка демонструє позитивну динаміку. Частка виробничих запасів зменшилася з 15,81% у 2021 році до 14,18% у 2023 році, що становить абсолютне відхилення -1,63 відсоткових пунктів (в.п.) та відносне -10,3% - це свідчить про оптимізацію використання ресурсів у виробництві.

Таблиця 2.7

Динаміка структури виробничих запасів на С(Ф)Г «Згода» за 2021 – 2023 рр.

Показник	2021 р., тис. грн	2022 р., тис. грн	2023 р., тис. грн	Абсолютне відхилення 2022/2021, тис. грн	Відносне відхилення 2022/2021, %	Абсолютне відхилення 2023/2022, тис. грн	Відносне відхилення 2023/2022, %
Виробничі запаси	15,81	15,36	14,18	-0,45	-2,84	-1,18	-7,68
Поточні біологічні активи	23,71	24,57	23,63	+0,86	+3,62	-0,94	-3,82
Малоцінні та швидкозношувані предмети	2,37	2,46	2,36	+0,09	+3,80	-0,1	-4,06
Виробництво	11,07	11,06	10,40	-0,01	-0,09	-0,66	-5,96
Готова продукція	15,81	15,36	15,13	-0,45	-2,84	-0,23	-1,49
Продукція сільськогосподарського виробництва	31,23	31,21	34,30	-0,02	-0,06	3,09	9,90
Всього	100,00	100,00	100,00	-	-	-	-

Джерело: систематизовано на основі Додатку А та Додатку Б.

Аналіз динаміки структури виробничих запасів свідчить про певні тенденції у їх розподілі за період 2021–2023 років. Основні зміни відбулися у таких групах:

1. Виробничі запаси зменшилися на 0,45 тис. грн у 2022 році (-2,84%) та на 1,18 тис. грн у 2023 році (-7,68%). Це вказує на поступове скорочення цієї категорії запасів, що може свідчити про оптимізацію використання або зменшення потреби в них.

2. Поточні біологічні активи зросли у 2022 році на 0,86 тис. грн (+3,62%), проте у 2023 році спостерігалося їх зменшення на 0,94 тис. грн (-3,82%). Це може бути пов’язано із коливаннями у сільськогосподарському виробництві.
3. Малоцінні та швидкозношувані предмети мали незначні зміни. У 2022 році їх обсяг збільшився на 0,09 тис. грн (+3,80%), але у 2023 році скоротився на 0,1 тис. грн (-4,06%).
4. Виробництво залишалося майже стабільним у 2022 році (-0,09%), проте у 2023 році обсяги скоротилися на 0,66 тис. грн (-5,96%). Це може вказувати на зміну масштабів виробничої діяльності.
5. Готова продукція поступово зменшувалася: у 2022 році на 0,45 тис. грн (-2,84%) і ще на 0,23 тис. грн (-1,49%) у 2023 році. Це свідчить про зниження залишків готової продукції, можливо, через активнішу її реалізацію.
6. Продукція сільськогосподарського виробництва демонструє зростання: у 2023 році на 3,09 тис. грн (+9,90%) порівняно з 2022 роком. Це позитивна динаміка, яка вказує на ефективність сільськогосподарського виробництва.

Загальна структура виробничих запасів залишається незмінною у відсотковому співвідношенні, але динаміка окремих показників свідчить про зміну пріоритетів у використанні ресурсів та пристосування до умов зовнішнього середовища.

Аналіз обсягів та структури використання виробничих запасів на ТОВ «ПКС ПРОФІЛЬ» за 2021-2023 рр. дає змогу оцінити ефективність використання ресурсів підприємства. Розгляд включає основні напрямки використання запасів, такі як виробничі витрати, повернення на склад, втрати під час зберігання, списання та реалізація надлишкових запасів. Порівняння показників за два роки дозволяє виявити зміни в обсягах і структурі використання, а також оцінити ефективність управління запасами (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

Обсяги та структура використання виробничих запасів

на С(Ф)Г «Згода» за 2021 – 2023 рр.

Показник	2021 р., тис. грн	2022 р., тис. грн	2023 р., тис. грн	Абсолютне відхилення 2022/2021, тис. грн	Відносне відхилення 2022/2021, %	Абсолютне відхилення 2023/2022, тис. грн	Відносне відхилення 2023/2022, %
Використано для виробництва	15000.0	22000.0	32000.0	+7000,0	+46,6	+10000,0	+45,45
Повернення на склад	2500.0	3000.0	3500.0	+500,0	+20,0	+500,0	+16,66
Втрати при зберіганні	500.0	600.0	700.0	+100,0	+20,0	+100,0	+16,66
Списання запасів	1000.0	1500.0	2000.0	+500,0	+50,0	+500,0	+33,33
Реалізація надлишкових запасів	2000.0	2500.0	3000.0	+500,0	+25,0	+500,0	+20,0
Використано для ремонту	3000.0	4000.0	5000.0	+1000,0	+33,3	+1000,0	+25,0
Витрати на експериментальні роботи	1500.0	1800.0	2100.0	+300,0	+20,0	+300	+16,66
Інші витрати	1250.0	2002.0	2500.0	+752,0	+60,16	+498,0	+24,87
Запаси на кінець періоду	15503.6	21500.5	24977.8	+5996,9	+38,68	+3477,3	+16,17
Разом	46253.6	66402.5	91777.8	+20149	+43,56	+25375	+38,21

Джерело: систематизовано на основі Додатку А та Додатку Б.

Аналіз динаміки використання виробничих запасів за 2021–2023 роки демонструє значне зростання обсягів і зміну структури їх використання. Основні спостереження такі:

1. Використання для виробництва. Обсяг використаних запасів для виробництва зріс найбільше: у 2022 році на 7000 тис. грн (+46,6%), а у 2023 році – ще на 10000 тис. грн (+45,45%). Це свідчить про активізацію виробничої діяльності підприємства, що, ймовірно, обумовлено збільшенням масштабів виробництва чи підвищенням попиту на продукцію.

2. Повернення на склад. У 2022 році обсяги повернень на склад зросли на 500 тис. грн (+20%), і це ж зростання повторилося у 2023 році (+16,66%). Це може вказувати на покращення організації запасів або підвищення контролю за їхнім використанням.

3. Втрати при зберіганні. Втрати при зберіганні поступово зростали: у 2022 році на 100 тис. грн (+20%), а у 2023 році – ще на 100 тис. грн (+16,66%). Хоча зростання незначне, необхідно звернути увагу на оптимізацію умов зберігання, щоб уникнути збільшення втрат.

4. Списання запасів. Списання запасів також зросло: у 2022 році на 500 тис. грн (+50%), а у 2023 році – ще на 500 тис. грн (+33,33%). Це може свідчити про виявлення непридатних до використання запасів чи підвищення вимог до їх якості.

5. Реалізація надлишкових запасів. У 2022 році реалізація надлишкових запасів збільшилася на 500 тис. грн (+25%), а у 2023 році – ще на 500 тис. грн (+20%). Це позитивний показник, що свідчить про раціональне управління залишками.

6. Використання для ремонту. Обсяги запасів, використаних для ремонтів, зросли: у 2022 році на 1000 тис. грн (+33,3%), а у 2023 році – ще на 1000 тис. грн (+25%). Це може бути пов’язано із модернізацією або активною експлуатацією обладнання.

7. Витрати на експериментальні роботи. У 2022 році витрати на експериментальні роботи збільшилися на 300 тис. грн (+20%), і така ж динаміка спостерігалася у 2023 році. Це свідчить про активізацію інноваційної діяльності підприємства.

8. Інші витрати. Інші витрати зросли найбільше у 2022 році (+752 тис. грн, +60,16%), а у 2023 році додали ще 498 тис. грн (+24,87%). Збільшення витрат у цій категорії може бути пов’язане із непередбаченими потребами або розширенням діяльності.

9. Запаси на кінець періоду. Запаси на кінець періоду значно збільшилися: у 2022 році на 5996,9 тис. грн (+38,68%), а у 2023 році – ще на 3477,3 тис. грн (+16,17%). Це може свідчити про створення резервів для майбутніх виробничих потреб.

10. Загальні обсяги використання. Загальний обсяг використання виробничих запасів зріс на 20149 тис. грн у 2022 році (+43,56%) і на 25375 тис.

грн у 2023 році (+38,21%). Такий високий темп зростання вказує на динамічний розвиток господарства, збільшення масштабів діяльності та ефективне використання ресурсів.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ НА С(Ф)Г «ЗГОДА».

3.1. Впровадження сучасних інформаційних технологій у обліково-аналітичний процес управління запасами

Вибір програмного забезпечення для управління запасами є одним із ключових етапів оптимізації обліково-аналітичного процесу в С(Ф)Г «Згода». Якісне програмне забезпечення забезпечує ефективний облік, аналіз і прогнозування запасів, підвищать точність управлінських рішень. У таблиці 3.1 розглянуто критерії, які дозволяють обрати найбільш ефективну систему, з урахуванням специфіки роботи господарства, таких як зручність інтерфейсу, функціональні можливості, вартість, технічна підтримка та безпека даних. Розрахункова вартість впровадження програмного забезпечення для управління запасами залежить від його функціональних можливостей та умов на ринку. Для С(Ф)Г «Згода» базова ліцензія програмного продукту, що відповідає зазначеним критеріям, буде коштувати від 50 000 до 80 000 грн. Додаткові витрати включатимуть навчання персоналу (приблизно 10 000 грн) та інтеграцію з існуючими системами (близько 15 000 грн). Загальна сума інвестицій у впровадження буде складати близько 75 000–105 000 грн. Хоча це значні витрати, автоматизація управління запасами сприятиме зниженню ризиків дефіциту чи надлишків, що призведе до економії ресурсів і підвищення ефективності операцій підприємства.

Таблиця 3.1

Ключові критерії вибору програмного забезпечення для управління запасами на С(Ф)Г «Згода»

Критерій	Характеристика
Зручність інтерфейсу	Інтуїтивно зрозумілий дизайн, який не потребує значного навчання персоналу.
Функціональні можливості	Широкий спектр функцій: облік, аналіз, прогнозування запасів.
Вартість	Оптимальне співвідношення між ціною та можливостями програми.

Можливість інтеграції	Сумісність з іншими системами, які використовує підприємство.
Безпека даних	Захист від несанкціонованого доступу та резервне копіювання інформації.
Оновлення	Регулярна підтримка та випуск оновлень розробником.
Технічна підтримка	Наявність оперативної допомоги у разі виникнення технічних проблем.
Швидкість обробки даних	Висока продуктивність, яка забезпечує швидке формування звітності.
Гнучкість налаштувань	Можливість адаптації під специфічні потреби С(Ф)Г «Згода».
Мультиплатформність	Підтримка роботи на різних пристроях (ПК, смартфон, планшет).

Джерело: сформовано автором самостійно.

Інтеграція облікових систем в управління запасами на С(Ф)Г «Згода» буде багатоступеневим процесом, що вимагає ретельного планування і поступового виконання. Етапи цього процесу включають початковий аналіз потреб підприємства, вибір відповідного постачальника, навчання персоналу та запуск системи в реальну експлуатацію. Важливим буде також моніторинг роботи системи після впровадження, що дозволяє вчасно адаптувати її під специфічні вимоги господарства та досягти максимальної ефективності. Представлена таблиця 3.2 деталізує ключові етапи інтеграції, від початкового планування до оцінки результатів, підкресливши важливість кожного з них для успішного впровадження. Орієнтовна вартість впровадження облікової системи для С(Ф)Г «Згода» включає декілька складових. Аналіз потреб і формування технічного завдання можуть коштувати від 10 000 до 15 000 грн, вибір і придбання програмного забезпечення - близько 50 000 – 80 000 грн. Навчання персоналу обійдеться приблизно у 15 000 грн, а налаштування і тестування системи - ще 20 000 грн. Разом ці витрати складатимуть близько 95 000 – 130 000 грн.

Таблиця 3.2

Етапи інтеграції облікових систем в управління запасами на С(Ф)Г «Згода»

Етап	Опис
Аналіз потреб	Вивчення специфіки роботи підприємства та визначення основних завдань системи.
Вибір постачальника	Пошук надійної компанії для впровадження облікової системи.
Формування технічного завдання	Визначення функцій та характеристик майбутньої системи.
Встановлення ПЗ	Інсталяція програмного забезпечення на пристрої підприємства.

Навчання персоналу	Проведення тренінгів для працівників щодо роботи з системою.
Тестування	Перевірка роботи системи у тестовому режимі.
Впровадження	Запуск облікової системи у реальну експлуатацію.
Моніторинг	Відстеження ефективності роботи нової системи.
Адаптація	Внесення змін відповідно до потреб підприємства.
Оцінка результатів	Аналіз впливу впровадження на діяльність підприємства.

Джерело: сформовано автором самостійно.

Попри значну початкову інвестицію, впровадження системи управління запасами дозволить підприємству знизити втрати від неефективного використання ресурсів, покращити точність обліку та забезпечити стабільність запасів та сприятиме збільшенню прибутковості і загальної продуктивності підприємства в довгостроковій перспективі.

Використання аналітичних інструментів у процесі управління запасами на С(Ф)Г «Згода» допоможе підвищенню ефективності використання ресурсів, зменшенню витрат і забезпеченню стабільності виробництва - ці інструменти допомагають прогнозувати попит, оптимізувати рівні запасів, аналізувати оборотність і виявляти надлишки, що дозволяє оперативно реагувати на зміни у виробничій діяльності. Додатково, інструменти аналізу ризиків і управління термінами придатності забезпечують зниження втрат та збереження якості ресурсів (табл. 3.3). Впровадження аналітичних інструментів на С(Ф)Г «Згода» потребує певних фінансових вкладень. Прогнозування попиту і аналіз оборотності запасів можуть бути реалізовані за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення, вартість якого складає приблизно 40 000–60 000 грн. Додатково, інтеграція інструментів для візуалізації даних і управління термінами придатності може коштувати ще 20 000–30 000 грн. Разом вартість комплексу аналітичних інструментів оцінюється в межах 60 000–90 000 грн.

Таблиця 3.3

Використання аналітичних інструментів у процесі управління запасами на С(Ф)Г «Згода»

Інструмент	Функціональність
Прогнозування попиту	Аналіз тенденцій для оцінки майбутніх потреб у запасах.
Аналіз оборотності запасів	Визначення швидкості використання ресурсів.
Оптимізація обсягів закупівель	Розрахунок оптимального обсягу замовлень.

Аналіз рівня запасів	Визначення мінімально необхідного рівня для уникнення дефіциту.
Виявлення надлишків	Оцінка запасів, які можна реалізувати або списати.
Звіти про витрати	Формування детальної інформації про витрати на запаси.
Візуалізація даних	Використання графіків для відображення динаміки змін.
Аналіз ризиків	Оцінка можливих втрат через зберігання чи транспортування.
Контроль відповідності	Порівняння фактичних даних із запланованими показниками.
Управління термінами придатності	Моніторинг залишків із короткими термінами зберігання.

Джерело: сформовано автором самостійно

Використання мобільних технологій у системі управління запасами на С(Ф)Г «Згода» дозволить підвищити оперативність і точність обліку (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Використання мобільних технологій у системі управління запасами на С(Ф)Г «Згода»

Технологія	Опис
Мобільні додатки для обліку	Забезпечення доступу до інформації у реальному часі.
Сканери штрих-кодів	Швидке введення даних про запаси у систему.
QR-коди	Використання для маркування запасів.
Хмарні сервіси	Збереження даних у захищених онлайн-сховищах.
Push-сповіщення	Інформування про стан запасів чи необхідність дій.
Геолокація	Відстеження місцезнаходження запасів.
Онлайн-доступ до звітності	Можливість формування звітів із будь-якого пристрою.
Голосове управління	Використання голосових команд для управління системою.
Моніторинг у реальному часі	Оперативний контроль над усіма аспектами управління запасами.
Інтеграція з ERP-системами	Об’єднання мобільних рішень із загальною системою управління.

Джерело: сформовано автором самостійно

Мобільні додатки, сканери штрих-кодів і QR-коди спрощують процеси внесення та оновлення даних. Хмарні сервіси забезпечують надійне зберігання інформації, а Push-сповіщення дозволяють своєчасно реагувати на критичні ситуації.

Впровадження мобільних технологій на С(Ф)Г «Згода» потребує інвестицій, які варіюються залежно від обраних рішень. Наприклад, придбання сканерів штрих-кодів і налаштування QR-кодів може коштувати приблизно 50–70 тис. грн, а розробка або впровадження мобільного додатку – 80–100 тис. грн. Додатково, інтеграція з хмарними сервісами потребуватиме близько 20–30 тис.

грн на рік, враховуючи абонентську плату за використання сервісів. Загалом початкові витрати складатимуть від 150 тис. до 200 тис. грн.

3.2. Розробка та реалізація методичних рекомендацій для підвищення ефективності управління запасами

Для ефективного управління запасами на С(Ф)Г «Згода» потрібно правильно спланувати потреби у ресурсах. Першим кроком буде детальний аналіз даних про потреби у запасах, який включає прогнозування на основі історичних даних, сезонних коливань і виробничих планів. Врахування змінних потреб і потенційних коливань ринку допоможе уникнути як дефіциту, так і надлишків запасів. Для цього слід застосовувати методи, такі як економічний обсяг замовлення (EOQ), який дозволяє оптимізувати частоту і обсяг закупівель, що знижує витрати на зберігання і транспортування. Урахування таких факторів забезпечить підприємству стабільність та зменшить ймовірність зайвих витрат через неправильне планування.

Слід проводити аналіз структури запасів, визначати найважливіші групи товарів за допомогою методів ABC-аналізу. Цей підхід дозволяє зосередитися на найбільш витратних або критичних для виробництва позиціях, забезпечуючи їх наявність у необхідній кількості. Технічна реалізація таких рекомендацій вимагатиме розробки специфікацій для кожної групи товарів, щоб система могла автоматично прогнозувати потреби залежно від обсягу виробництва та попиту на продукцію.

Оптимізація закупівель теж буде важливою складовою управління запасами, оскільки дозволить знизити витрати на придбання товарів та забезпечить своєчасне постачання необхідних ресурсів. На С(Ф)Г «Згода» цей процес буде починатись з вибору надійних постачальників і укладання довгострокових контрактів, що забезпечить стабільність поставок та дозволить отримати знижки на обсяги закупівель. Окрім цього, необхідно регулярно

проводити аналіз ефективності співпраці з постачальниками та шукати можливості для покращення умов контрактів, зокрема через конкурентні торги або об’єднання закупівель із іншими підприємствами - це дозволить зменшити витрати на закупівлю та поліпшити умови постачання.

Іншим важливим аспектом стане розробка системи оптимальних обсягів закупівель, яка базуватиметься на прогнозах попиту та необхідності підтримки визначеного рівня запасів. Для цього буде використано методику розрахунку оптимального обсягу замовлення (EOQ), яка враховує не тільки витрати на закупівлю, але й витрати на зберігання та транспортування. Впровадження таких систем дозволить підприємству значно знизити витрати, а також мінімізувати ризики, пов’язані з відсутністю необхідних товарів у потрібний час. Для розробки та впровадження таких рекомендацій необхідно забезпечити навчання персоналу та організувати моніторинг ефективності закупівельних процесів.

Контроль і управління використанням запасів стане основним аспектом у процесі управління ресурсами на С(Ф)Г «Згода». Першим етапом має бути впровадження системи регулярних інвентаризацій, що дозволить точніше відслідковувати рівень запасів та їх оборотність. Необхідно запровадити чітке документування руху товарів, використовуючи технології штрих-кодів та QR-кодів для автоматизації цього процесу. Такий контроль дозволить оперативно виявляти надлишки чи нестачу запасів і своєчасно вжити заходів для коригування ситуації. Використання таких технологій забезпечить точність даних і дозволить зменшити ймовірність помилок у ручному обліку, що сприятиме більш ефективному управлінню ресурсами.

Іншим кроком буде впровадження принципу FIFO (перший прийшов – перший пішов), що допоможе уникнути втрат через псування або виведення товарів з терміну придатності. Система має бути налаштована таким чином, щоб старі товари використовувались першими, що мінімізує витрати на утримання товарів із коротким терміном зберігання. Для цього потрібно забезпечити постійний моніторинг залишків і створити систему автоматичних сповіщень, яка попереджатиме про наближення термінів споживання або продажу товарів.

Застосування таких рекомендацій допоможе підприємству ефективно контролювати використання запасів і знижувати витрати, пов’язані з їх утриманням.

Розрахунок витрат і калькуляція собівартості продукції теж будуть важливим напрямком для підвищення ефективності управлінського обліку запасів на С(Ф)Г «Згода». Необхідно розробити чіткі правила для розподілу витрат між різними типами запасів та категоріями продукції - це дозволить точніше визначати собівартість кожної одиниці продукції і, відповідно, краще прогнозувати фінансові результати. Слід враховувати всі витрати, пов’язані з закупівлею, зберіганням, транспортуванням та використанням запасів, що дозволить оцінити ефективність витрачання ресурсів на кожному етапі. Розробка та впровадження системи калькуляції собівартості також дозволить підприємству визначити критичні точки для оптимізації витрат і підвищення прибутковості.

Наступним кроком буде впровадження системи обліку, яка дозволить інтегрувати витрати на запаси з іншими елементами калькуляції собівартості. допоможе отримати повну картину фінансових результатів та забезпечить точне визначення витрат на кожен товар чи ресурс. Таке комплексне бачення дасть можливість аналізувати, які ресурси витрачаються найбільш ефективно, а які потребують оптимізації. Технічне впровадження таких рекомендацій вимагатиме використання спеціалізованого програмного забезпечення для обліку витрат, що дозволить автоматизувати процеси калькулювання та звітності.

Аналіз результатів і формування звітності стане основою для оцінки ефективності управлінських рішень, прийнятих у процесі управління запасами. С(Ф)Г «Згода» необхідно створити систему регулярної звітності, яка включатиме аналіз структури запасів, їх обігу, рівня втрат і порушень термінів реалізації - це дозволить своєчасно виявляти проблеми в управлінні запасами та коригувати стратегії закупівель і зберігання. Звітність повинна бути зручна для керівництва

і надавати чітке уявлення про поточний стан запасів на підприємстві, що дозволить оперативно реагувати на зміну ситуації.

Для реалізації цього необхідно розробити адаптовані форми звітів, які можуть бути використані на різних рівнях управління. Звіти повинні включати дані про залишки, витрати, обіг та рівень попиту на товари, що дозволить здійснювати моніторинг ефективності управління запасами в режимі реального часу. Впровадження таких рекомендацій сприятиме оптимізації фінансових і виробничих процесів на підприємстві та дозволить зменшити витрати на управління запасами.

ВИСНОВКИ

У роботі було розглянуто різні підходи до вивчення сутності та характеристик запасів в економічній діяльності підприємств, зокрема в контексті вітчизняних наукових досліджень. Проаналізовано трактування запасів через різні аспекти: стратегічний, економічний, ресурсний, ринково-орієнтований, логістичний та інноваційний. Вивчено ролі та функції запасів у забезпеченні безперервності виробничих процесів, управлінні витратами та стабільності ринку, а також підкреслено важливість інтеграції сучасних технологій для оптимізації управлінських рішень у цій сфері.

У ході дослідження було проаналізовано методологію економічного аналізу запасів на підприємствах, зокрема виробничих ресурсів, у сучасних умовах ринку. Розглянуто основні етапи та методи аналізу, включаючи оцінку потреби у матеріалах, визначення оптимального розміру замовлень та оцінку витрат на утримання запасів. Також досліджено вплив різноманітних факторів на ефективність використання запасів, зокрема управлінські рішення, які впливають на структуру і рух виробничих ресурсів. Визначено важливість системного підходу до аналізу для оптимізації процесів постачання і зберігання матеріалів, що сприяє зниженню витрат та підвищенню економічної ефективності підприємства.

Аналіз фінансово-господарської діяльності сільськогосподарського підприємства «Згода» за період 2021-2023 років показав суттєві зміни в структурі матеріальних ресурсів і фінансових результатах. Зокрема, спостерігалося значне зниження обсягу необоротних активів на 9,05% у 2022 році та 31,13% у 2023 році, що свідчить про скорочення довгострокових інвестицій. Однак, оборотні активи продемонстрували зростання на 29,15% у 2022 році та 16,62% у 2023 році, що забезпечило підвищення ліквідності підприємства. Збільшення власного капіталу на 17,33% у 2022 році та 16,53% у 2023 році свідчить про стабільний фінансовий розвиток, попри зниження чистого доходу від реалізації продукції на

28,17% у 2022 році. Водночас, ефективне управління витратами дозволило досягти незначного зростання чистого прибутку на 11,90% у 2023 році.

У дослідженні організації та методики аналітичного і синтетичного обліку запасів на підприємстві С(Ф)Г «Згода» було проаналізовано автоматизований процес обліку через програмне забезпечення BAS-Бухгалтерія та Microsoft Word. Завдяки інтеграції цих систем зменшується кількість помилок, підвищується точність та оперативність обліку. Синтетичний облік на рахунку 20 «Виробничі запаси» дозволяє фіксувати загальні суми, що відображають загальний стан запасів, а аналітичний облік забезпечує деталізацію по кожному виду запасу, включаючи їх кількість, вартість та місце зберігання - це дозволяє підприємству ефективно управляти запасами та оперативно реагувати на зміни в виробничому процесі, оптимізуючи витрати та забезпечуючи ефективне використання ресурсів.

Аналіз структури та динаміки запасів на С(Ф)Г «Згода» за 2021-2023 роки показує загальне зростання обсягів запасів, що відображає ефективне управління ресурсами та розвиток виробничих потужностей. Загальний обсяг виробничих запасів збільшився на 25 375,3 тис. грн, або на 38,2%, що стало результатом розширення сільськогосподарського виробництва та зростання попиту на продукцію. Найбільший внесок у зростання зробило збільшення запасів продукції сільськогосподарського виробництва, які зросли на 10 875,3 тис. грн (42,8%). Зміни в структурі запасів також свідчать про нарощування матеріально-технічної бази підприємства, а також розширення складських і виробничих можливостей, що забезпечує гнучкість і ефективність у виробничому процесі.

У дослідженні було розглянуто впровадження сучасних інформаційних технологій у процес управління запасами на С(Ф)Г «Згода», зокрема вибір програмного забезпечення та аналітичних інструментів. Розраховано, що базова вартість програмного забезпечення для управління запасами становить від 50 000 до 80 000 грн, а загальні інвестиції в інтеграцію облікової системи з урахуванням навчання персоналу та тестування досягають 95 000 – 130 000 грн. Впровадження аналітичних інструментів, таких як прогнозування попиту та оптимізація обсягів

закупівель, оцінюється в межах 60 000 – 90 000 грн. В результаті, ці інвестиції забезпечать зниження втрат від неефективного використання ресурсів, покращать точність обліку та допоможуть підвищити загальну ефективність підприємства в довгостроковій перспективі.

В результаті дослідження управлінського обліку запасів на С(Ф)Г «Згода» було розроблено низку методичних рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності управління запасами. За допомогою аналізу даних про потреби у ресурсах та прогнозування на основі історичних даних, сезонних коливань і виробничих планів були визначені оптимальні стратегії для запобігання дефіциту або надлишку запасів. Використання методики економічного обсягу замовлення (EOQ) дозволило знизити витрати на зберігання та транспортування, а застосування методів ABC-аналізу допомогло зосередитися на найбільш критичних для виробництва товарних позиціях. Оптимізація закупівель через довгострокові контракти з постачальниками і розробка системи автоматичного прогнозування попиту забезпечать стабільність поставок і знижку на закупівлі. Технічне впровадження запропонованих рекомендацій, зокрема за допомогою сучасних технологій для контролю та моніторингу запасів, дозволить мінімізувати витрати та підвищити ефективність управлінського обліку на підприємстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Моспаненко К.О. Методичні аспекти аудиту виробничих запасів. *Участь молоді у розбудові агропромислового комплексу країни*. 2019 С. 24–28.

2. Галицький О.М., Дяченко О.П., Регеда Д.А. Управління ресурсним забезпеченням господарської діяльності аграрних підприємств. *Economic Bulletin of the Black Sea Littoral*. 2023. Вип. № 4. С. 3–16.

3. Сосновська О., Деденко І. Ризик-менеджмент як інструмент забезпечення стійкого функціонування підприємства в умовах невизначеності. *Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій*. 2019. Вип. № *1*(3). С. 70-79.

4. Абушов Т. Сутність та зміст нематеріальних ресурсів сучасного підприємства. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. № (46).

5. Чорна О.В., Попович П.В., Маяк М.М. Підвищення ефективності ланцюгів поставок. *Центральноукраїнський науковий вісник.* 2023. Вип. № 7(38). Ч. 1. С. 258-265.

6. Васечко Л. Стратегічні напрями забезпечення фінансової стійкості підпримства. *Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій*. 2021. Вип. № *1*(7). С. 26-40.

7. Рижова В. Застосування основних підходів, технологій та концепцій до управління логістикою та збутом підприємств агропромислового комплексу. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*. 2024. Вип. № *332*(4). С. 332-338.

8. Купчак В. Р., Павлова О. М., Павлов К. В., Лагодієнко В. В. Формування та регулювання регоінальних енергетичних систем: теорія, методологія та практика: монографія. Луцьк: «Волиньполіграф». 2019. 347 с.

9. Гладчук Г. Г., Звірід Н. В., Гладчук М. В. Вплив автоматизації на транспарентність і точність бухгалтерського обліку в середніх підприємствах. *Актуальні питання економічних наук*. 2024. Вип. № 5.

10. Дячков О.О. Управління економічною безпекою національної економіки в умовах загроз військового вторгнення: монографія. Київ. 223. 209 с.

11. Рубан Л.О., Яковенко Т.І. Економічна сутність поняття виробничих запасів на промисловому підприємстві. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит*. 2019. С. 319–324.

12. Тарасишина С. Економічна сутність виробничих запасів та їх класифікація. *Облік, контроль і аналіз в управлінні підприємницькою діяльністю*. 2021. С. 106–112.

13. Рибачук - Ярова Т.В., Тюха І.В. Управління операційною діяльністю суб'єктів господарювання харчової промисловості. *Сучасний менеджмент у вирішенні проблем розвитку підприємств харчової промисловості: моделі, стратегії, технології*. 2022. С. 84–149.

14. Ющишина Л. О. Менеджмент ресурсів та витрат: курс лекцій. Луцьк: Волинський національний університет ім. Л. Українки. 2022. 103 с.

15. Тесак О. Облікова політика щодо контролю за наявністю й використанням виробничих запасів. *Підприємництво і торгівля*. 2020. Вип. № 27. С. 72-75.

16. Садовська І. Б. Бухгалтерський облік: конспект лекцій. Луцьк: Вежа-Друк. 2023. 258 с.

17. Іванченкова Л. В. Розвиток обліку та аналіз виробничих запасів. Економічні та соціальні аспекти розвитку України на початку XXI століття: *матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф., Одеса,* 15–16 жовт. 2019 р. Одеса, 2019. С. 203–205.

18. Резніченко Н.Д., Гальченко Н.М. Вплив сидеральних добрив за різних систем основного обробітку ґрунту на поживний режим темно-каштанового ґрунту. *Зрошуване землеробство*. 2020. Вип. № 73. С. 102–107.

19. Томчук В. Особливості обліково аналітичного забезпечення управління виробничими запасами. *Економічний аналіз*. 2021. Вип. № 31. С. 198–205.

20. Конопацький Л.Б. Огляд існуючих підходів та моделей до організації матеріально-технічного забезпечення, аналіз їх переваг та недоліків. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2023. С. 83–89.

21. Козолуп П., Любчак В. Огляд методів та інструментів для розробки інформаційного сервісу обліку особистих активів. *Інформаційні технології та суспільство*. 2023. Вип. № 3 (9). С. 47-53.

22. Насібова О. В., Шипенко А. А. Методичні підходи фінансового аналізу підприємства. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства*. 2019 Вип. № 206 С. 35-44.

23. Бойко В.О. Методичні підходи до оцінки конкурентоспроможності аграрних підприємств. *Trends in the development of modern scientific thought.* 2020. С. 108-109.

Додаток А

Фінансова звітність малого підприємства 2021–2022 рр.

Актив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного року, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Необоротні активи Нематеріальні активи	1000	0.00	0.00
первісна вартість	1001	0.00	
накопичена амортизація	1002	0.00	
Незавершені капітальні інвестиції	1005	0.00	
Основні засоби:	1010	19 083.50	17 357.00
первісна вартість	1011	28 382.70	31 553.70
знос	1012	9 299.20	14 196.70
Довгострокові біологічні активи	1020	0.00	
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	0.00	
Інші необоротні активи	1090	0.00	
Усього за розділом I	1095	19 083.50	17 357.00
II. Оборотні активи Запаси:	1100	46 253.60	66 402.50
у тому числі готова продукція	1103	45 973.60	62 716.70
Поточні біологічні активи	1110	0.00	
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	341.10	2 105.40
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	0.00	
у тому числі з податку на прибуток	1136	0.00	
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	30 723.10	30 104.20
Поточні фінансові інвестиції	1160	0.00	
Г роші та їх еквіваленти	1165	0.90	1 246.60
Витрати майбутніх періодів	1170	0.00	
Інші оборотні активи	1190	0.00	
Усього за розділом II	1195	77 318.70	99 858.70
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0.00	
Баланс	1300	96 402.20	117 215.70

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного року, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	0.00	
Додатковий капітал	1410	1 188.50	1 188.50
Резервний капітал	1415	0.00	
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	89 246.20	104 919.30
Неоплачений капітал	1425	0.00	
Усього за розділом I	1495	90 434.70	106 107.80
II. Довгострокові зобов’язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	0.00	
Короткострокові кредити банків	1600	5 935.90	11 070.80

III. Поточні зобов’язання Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов’язаннями	1610	0.00	
товари, роботи, послуги	1615	31.60	37.10
розрахунками з бюджетом	1620	0.00	
у тому числі з податку на прибуток	1621	0.00	
розрахунками зі страхування	1625	0.00	
розрахунками з оплати праці	1630	0.00	
Доходи майбутніх періодів	1665	0.00	
Інші поточні зобов’язання	1690	0.00	
Усього за розділом III	1695	5 967.50	11 107.90
IV. Зобов’язання, пов’язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0.00	
Баланс	1900	96 402.20	117 215.70

Звіт про фінансові результати 2021–2022 рр.

Назва рядка	**Код рядка**	**За звітний період, тис. грн**	**За аналогічний період попереднього року, тис. грн**
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	49 994.10	69 597.30
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	29 067.70	46 598.90
Інші операційні доходи	2120	721.50	0.00
Інші операційні витрати	2180	95.60	36.20
Інші доходи	2240		0.00
Інші витрати	2270	5 879.20	0.00
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	50 715.60	69 597.30
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	35 042.50	46 635.10
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	15 673.10	22 962.20
Податок на прибуток	2300		0.00
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	15 673.10	22 962.20

Додаток Б

Фінансова звітність малого підприємства 2022 – 2023 рр.

Актив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного року, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Необоротні активи Нематеріальні активи	1000	0.00	0.00
первісна вартість	1001	0.00	
накопичена амортизація	1002	0.00	
Незавершені капітальні інвестиції	1005	0.00	
Основні засоби:	1010	17 357.00	11 954.60
первісна вартість	1011	31 553.70	32 117.20
знос	1012	14 196.70	20 162.60
Довгострокові біологічні активи	1020	0.00	
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	0.00	
Інші необоротні активи	1090	0.00	
Усього за розділом I	1095	17 357.00	11 954.60
II. Оборотні активи Запаси:	1100	66 402.50	91 777.80
у тому числі готова продукція	1103	62 716.70	84 079.50
Поточні біологічні активи	1110	0.00	
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	2 105.40	5 213.90
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	0.00	
у тому числі з податку на прибуток	1136	0.00	
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	30 104.20	18 682.70
Поточні фінансові інвестиції	1160	0.00	
Г роші та їх еквіваленти	1165	1 246.60	777.60
Витрати майбутніх періодів	1170	0.00	
Інші оборотні активи	1190	0.00	
Усього за розділом II	1195	99 858.70	116 452.00
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0.00	
Баланс	1300	117 215.70	128 406.60

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного року, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	0.00	
Додатковий капітал	1410	1 188.50	1 188.50
Резервний капітал	1415	0.00	
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	104 919.30	122 457.50
Неоплачений капітал	1425	0.00	
Усього за розділом I	1495	106 107.80	123 646.00
II. Довгострокові зобов’язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	0.00	
Короткострокові кредити банків	1600	11 070.80	4 550.00

III. Поточні зобов’язання Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов’язаннями	1610	0.00	
товари, роботи, послуги	1615	37.10	210.60
розрахунками з бюджетом	1620	0.00	
у тому числі з податку на прибуток	1621	0.00	
розрахунками зі страхування	1625	0.00	
розрахунками з оплати праці	1630	0.00	
Доходи майбутніх періодів	1665	0.00	
Інші поточні зобов’язання	1690	0.00	
Усього за розділом III	1695	11 107.90	4 760.60
IV. Зобов’язання, пов’язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0.00	
Баланс	1900	117 215.70	128 406.60

Звіт про фінансові результати 2022-2023 рр.

Назва рядка	**Код рядка**	**За звітний період, тис. грн**	**За аналогічний період попереднього року, тис. грн**
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	50 003.50	49 994.10
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	33 164.10	29 067.70
Інші операційні доходи	2120	712.10	721.50
Інші операційні витрати	2180	13.30	95.60
Інші доходи	2240		0.00
Інші витрати	2270		5 879.20
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	50 715.60	50 715.60
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	33 177.40	35 042.50
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	17 538.20	15 673.10
Податок на прибуток	2300		0.00
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	17 538.20	15 673.10